

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2019

Bc. Lucie Zítková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Diplomová práce

Soudní moc v politickém systému České republiky

Případová studie judicializace politiky

Bc. Lucie Zítková

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma: „Soudní moc v politickém systému České republiky. Případová studie judicializace politiky“ jsem zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

Bc. Lucie Zítková

Poděkování:

Ráda bych chtěla na tomto místě poděkovat všem, co mi během psaní této diplomové práce poskytli podporu, a především odbornou pomoc a cenné rady, zejména pak PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, Ph.D.

Obsah

Úvod.....	6
1 Judicializace politiky.....	10
1.1 Vývoj konceptu judicializace.....	10
1.2 Pojem judicializace	14
1.3 Pohledy na koncept judicializace.....	16
1.3.1 Torbjörn Vallinder	16
1.3.2 Klaus von Beyme a Manfred Schmidt	17
1.3.3 Alec Stone Sweet – „ústavní politika“.....	18
1.3.4 John Ferejohn.....	21
1.3.5 Ran Hirschl	22
1.3.6 Shrnutí konceptů judicializace.....	24
1.4 Zdroje a faktory přispívající k judicializaci politiky	27
1.5 Rozhodování ústavních soudů	32
2 Případová studie judicializace politiky v České republice	35
2.1 Soudní moc a základní demokratické procesy.....	35
2.1.1 Změna volebního systému v roce 2000	36
2.1.2 Neplatnost výsledků senátních voleb v Praze 11 v roce 2004.....	43
2.1.3 Kauza Melčák: rozpuštění Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a předčasné volby v roce 2009	47
2.2 Soudní moc a hranice politické moci – působnost a pravomoci prezidenta.....	52
2.2.1 Amnestie prezidenta Václava Klause	52
2.2.2 Ústavní přezkum ve věci nejmenování profesorů prezidentem Milošem Zemanem.....	56
2.3 Soudní moc a hranice politické moci – působnost a pravomoci politiků ...	61
2.3.1 Ústavní přezkum ve věci trestní kauzy Jany Nagyové	61
2.3.2 Ústavní nález v rámci trestních kauz politiků Barty a Ratha.....	67
Závěr	74
Resumé.....	79
Seznam použité literatury.....	81

Úvod

Politický systém České republiky je systém parlamentní demokracie a moc je zde rozdělena mezi tři základní oddělené složky. Jde především o moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Jelikož je název mé diplomové práce „*Soudní moc v politickém systému České republiky. Případová studie judicializace politiky.*“, tak ústředním tématem je právě soudní moc. Motivace, proč jsem si vybrala toto téma diplomové práce, souvisí se skutečností, že v českém prostředí nebylo toto téma zatím moc zkoumáno a tím ani zpracováno. Jediným českým případem stručné charakteristiky judicializace politiky je kniha „*Soudcokracie, nebo judicializace politiky? Vztah práva a politiky (nejen) v časech krize*“ – od autorů Huberta Smejkal a Iva Pospíšila et al. Dále se o judicializaci politiky česká literatura moc nezmiňuje. Právě proto, že téma judicializace politiky je zpracováváno především v zahraničí, jsem se zaměřila na české prostředí a podívala se na tento případ z jiného úhlu než z pozice právníka, ale spíše z pozice politologa.

Soudní moc by měla být ve státě prováděna nezávislými soudy, které by měly být zcela nestranné, a zároveň by v žádném případě jejich nezávislost neměla být nikdy ohrožena. Soudní moc je reprezentována soudy, které by měly být strážci a ochránci v rámci dodržování práva a jeho interpretaci. Všechny složky moci působí zcela na sobě nezávisle a hlavním úkolem je se vzájemně vyvažovat a doplňovat. Cílem je tak dosažení vzájemné rovnováhy, což je důležitým principem demokracie. Jelikož se moje diplomová práce věnuje především soudní moci v České republice, tak soudem, který má na starost ochranu ústavnosti, je Ústavní soud České republiky, svoji roli zde má i Nejvyšší správní soud.

Tématem mé práce není jen samotná soudní moc, reprezentovaná soudy, ale i proces, který se pojí se soudní mocí. Tento proces se označuje „*judicializace politiky*“ a ukazuje na situaci, při které dochází ke zvyšování soudní moci, reprezentované ústavními soudy ve většině fungujících demokratických zemí, tedy včetně České republiky. Jedná se o zvyšující se moc

soudů v rozhodovacích procesech, kdy soudy řeší témata, které dříve neřešily. Příkladem mohou být předčasné volby, prezidentské amnestie, či trestní kauzy politických činitelů. Je však nutné dodat, že tím kdo přenáší zodpovědnost na soudy, jsou většinou političtí aktéři, kteří se tak velice často snaží zbavit zodpovědnosti pro řešení například sporných otázek, a tak dojde k přenosu zodpovědnosti na soudy. Ve výsledku tak dochází k provázání soudních metod rozhodování do oblastí mimo soudní prostor.

Tato práce se zaměřuje na proces judicializace politiky a nikoli na takzvanou soudcokracii. S pojmem soudcokracie velice často operoval bývalý český prezident Václav Klaus, který ve spolupráci publikoval sborník textů nesoucí název: *Soudcokracie v ČR – fikce, nebo realita?* (Klaus et al., 2006). V tomto případě se nejedná o stejné téma, kterému se věnuje moje práce, protože moje práce je zaměřena pouze na proces zvyšující se moci soudů a nikoli na to, k čemu by tímto procesem mohlo dojít, tedy k soudcokracii, jakožto vládě soudců. To by mohlo být ve výsledku velice nebezpečné, neboť by soudní moc v rukou soudců mohla jednat velice expanzivně a to například na úkor politiků. Extrémním výsledkem procesu judicializace politiky by mohlo dojít až k nahrazení moci zákonodárné, došlo by tak k přenosu rozhodovacích pravomocí ze zákonodárné a výkonné moci na moc soudní. Tímto extrémem se moje diplomová práce nezabývá.

Cílem mojí diplomové práce je prozkoumání české prostoru a zaměření se na konkrétní případy vstupu soudní moci do politických otázek, jakožto přenesení odpovědnosti z politických aktérů směrem k soudům, především k Ústavnímu soudu České republiky, či Nejvyššímu správnímu soudu. Jelikož práce předpokládá, že proces judicializace reálně v demokratických zemích probíhá, tak se zaměřím na proces, kdy dojde k částečnému rozšíření soudní moci a jejích rozhodnutí mimo její vlastní pole působnosti v ČR. V této práci vytvořím reflexi procesu judicializace v rámci konkrétních případů a kauz v českém prostředí. Ve výsledku bude docíleno analýzy fenoménu judicializace na území České republiky, kdy se zaměřím v procesu na způsob, jakým bylo

soudem v řešených kauzách rozhodnuto. Výzkumná otázka navazuje na cíl práce a odpovídá na to, v jakých případech dochází k judicializaci politiky v ČR.

V rámci struktury práce je diplomová práce rozdělena na dvě vzájemně propojené části. První část práce se zaměřuje na teoretická východiska procesu judicializace a pojmů na proces navazujících. Nejprve se zaměřím na vývoj judicializace politiky, dále navážu charakteristikou zásadních pojmů vztahujících se k tématu práce. Kromě judicializace politiky to jsou ještě pojmy juristocracy a politizace justice. Po obecné charakteristice judicializace politiky přistoupím ke konceptům judicializace politiky, kdy řada zahraničních teoretiků přichází s vlastní definicí judicializace politiky. Předpokládám, že ne všechny teoretické pohledy se zcela na významu judicializace politiky ve všem jednoznačně shodnou, proto doplním shrnutí pohledů na judicializaci. Posledním, na co se v teoretické části zaměřím, je definice toho, jaké zdroje judicializace politiky existují a jaké je pole působnosti ústavních soudů obecně. Vše bude navazovat na ústřední termín této práce, tedy na judicializaci politiky.

V rámci druhé části diplomové práce uplatním teoretická východiska v praxi. Obsahem této části je případová studii judicializace politiky se zaměřením na Českou republiku. V této části dojde k analýze viditelných případů zvyšování soudní moci v konkrétních případech, které lze v ČR zaznamenat v průběhu času.

Analytická část práce bude ohraničena vznikem České republiky až do dnešní doby, kdy pro potřeby této práce budu vycházet z některých konkrétních případů judicializace politiky, o kterých se zmiňuje kniha od Smejkal a Pospíšila, 2013. Tato kniha se mimo jiné zaměřuje na proces judicializace a zmiňuje některé kauzy, ve kterých je možné proces judicializace spatřit. Já se pro účely této práce zaměřím jen na několik případů, o kterých je v knize jen okrajová zmínka a doplním je o některé případy, které si sama vyhledám.

Ve své analýze judicializace politiky se zaměřím na několik rovin, ve kterých lze judicializaci politiky spatřit. Podívám se na tři roviny. Nejprve na soudní moc a základní demokratické procesy, do kterých spadají konkrétní

případy týkající se voleb. Další rovina se zaměřuje na soudní moc a hranice politické moci, kdy to budou zejména případy, které se vážou na působnost a pravomoci prezidentů ČR. Dále to bude rovina působností a pravomocí politických aktérů, kam patří trestní kauzy politiků. Dojde k bližšímu přiblížení toho, jak jednotlivé instituce fungují v politické praxi. Důležitá bude vždy role Ústavního soudu České republiky, kde se zaměřím na ústavní nálezy předložené Ústavním soudem k mnou vybraným jednotlivým případům judicializace politiky.

Na závěr práce shrnu, jak moc zasahuje a jakou roli má soudní moc v systému České republiky v reflexi konkrétních případů, které se dají v České republice zaznamenat.

1 Judicializace politiky

V rámci teoretické kapitoly práce se v následujících částech zaměřím na termín judicializace, který nejdříve historicky ukotvím, kdy se s tímto termínem začíná operovat. Dále navážu obecnou charakteristikou pojmu a definicí konceptů, se kterými je možné se setkat, když se mluví o judicializaci politiky. Ke konci této kapitoly se zaměřím na zdroje judicializace politiky a na závěr věnuji jednu kapitolu rozhodování ústavních soudů.

1.1 Vývoj konceptu judicializace

V rámci první kapitoly mé diplomové práce se budu nejprve věnovat historickému zasazení konceptu judicializace. Samotný termín judicializace má velice hluboké kořeny, proto je důležité se vrátit do historie a podívat se na to, kde se tento fenomén poprvé objevil.

Ve velkém množství literatury se hovoří o procesu judicializace politiky od období konce dvacátého století (Hirschl, 2007: 1), ale v rámci hlubšího zasazení fenoménu judicializace lze najít tento koncept mnohem dříve v historii. Judicializace se začala projevovat například již okolo roku 1789 ve Spojených státech amerických. Prvky judicializace byly součástí ústavy Spojených států amerických, kde už tehdy byly obsaženy formy soudní kontroly ústavnosti (Kosař, 2016: 88). V USA se vyvíjel dosti svébytný systém kontroly ústavnosti, avšak možnost vyjadřování obecných soudů ke konkrétním případům k ústavnosti aplikovaných zákonů se vyvinula až později (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 151).

Podstatným rokem se stal rok 1803, v rámci něhož došlo zcela poprvé k užití možnosti přezkoumání ústavnosti zákona, a jednalo se o případ ve věci *Madbury vs. Madison*. Nejvyšší soud USA rozhodl ve věci, že pokud dojde k vytvoření sporu, který se týká dvou právních předpisů, tak soud musí rozhodnout o použití jen jednoho z nich (Shapiro, 1994: 101–112). Soudní moc reprezentována soudy, tak v rámci dozoru nad dodržováním ústavy, je v případě

soudního přezkumu nadřazena zákonodárné moci a posuzovat ústavnost tak může od roku 1803 každý americký soud.

Ústavní systém americký se od toho evropského v jistých prvcích odlišuje. Jak říká Stone Sweet, tak americký ústavní systém je charakteristický tím, že v něm existuje decentralizované soudnictví, a tak je ústavnost kontrolována všemi soudy, které mají tu moc označit zákon za neplatný, či ho zcela odmítnout za jeho protiústavnost. Americký Nejvyšší soud je tělesem, které je soudem obecného soudnictví, tedy lze se k němu odvolat v různých záležitostech, nejen v oblasti ústavní kontroly (Stone Sweet, 2008: 222). Na rozdíl od amerického je dle Stone Sweeta evropský ústavní systém odlišný. V Evropě je většinou ústavní soudnictví svojí povahou centralizované a pod patronátem ho má jen jedna soudní instituce. Dále se evropské soudy liší zaměřením otázek, které v rámci své kompetence vykonávají. Spory se týkají ryze oblasti ústavních sporů a obecné soudy tak řeší oblasti spojené s trestními, či občanskými spory. Dalším rozdílem je oblast soudního přezkumu, která v případě řešení ústavnosti zákona nevychází z reálného soudního sporu, ale naopak v tomto případě se zaměřuje na obecné otázky ústavnosti jisté právní normy (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 150–152). Díky tomuto srovnání jsem v návaznosti na historické zařazení konceptu judicializace nastínila značné odlišnosti mezi americkým a evropských soudním systémem, protože by nebylo dobré je považovat za zcela totožné. Obecně se však dá považovat rozšíření vlivu soudní moci, tedy judicializace politiky jako globální, tedy pokud hovoříme o nezávislém soudnictví, dělbě moci a dalších prvcích demokracie.

Soudní přezkum ústavnosti zaujímá důležitou roli nejen v USA, ale i ve zbytku světa. Všechny soudy řeší například i spory týkající se politických otázek, což jsou otázky, jejímž předmětem je oblast vybalancování zájmů různých společenských skupin a zástupci různých ideologických proudů na ně dávají často odlišné odpovědi (Chmel, 2013: 179). Tím, že v politických otázkách dochází ke střetu pohledů různých hodnotových skupin, je na politických aktérech, aby došli svým vyjednáváním a většinovým hlasováním k vyřešení

takových střetů. Soudní přezkum ústavními soudy v oblasti politických otázek tak přezkoumává, zda řešení přijaté zákonodárci bylo ústavně v pořádku (Chmel, 2013: 179–180).

Alexis de Tocqueville definoval americké politické prostředí jako takové, kde je velké množství politických událostí řešeno soudy a vždy dochází k tomu, že se společnost domáhá rozhodnutí od autority soudce (Tocqueville, 2000: 74). Zároveň Louis Favoreu vnímal soudní přezkum jako něco, co se vyvinulo primárně v americkém prostředí a dle něj evropský soudní přezkum směřuje někam úplně jinam (Favoreu, 1990: 40).

V Evropě od období konce druhé světové války a hrůz, které s ní byly spojené, postupem času dochází jednak ke vzrůstajícímu počtu států i využívání soudního přezkumu a dále se běžnou součástí státních ústav stává listina práv a svobod (Smejkal, 2013: 14). Se vznikem liberálních demokracií, jenž odmítá jakýkoliv válečný konflikt, by tak měly listiny práv a svobod ve spolupráci se soudy, které by měly dohlížet na dodržování těchto práv a svobod, zajistit bezkonfliktní stav, který bude dále zachovávat liberální demokracii ve státech. Další vývoj lze spatřit v období 80. a 90. let, kdy se díky další vlně demokratizace zvyšuje využívání pojmu judicializace (Smejkal, 2013: 15). Výsledkem se stává pověření soudů v oblasti zajištění respektování a ochrany základních lidských práv a svobod ve společnosti. Tím dochází k přenosu pravomocí, kdy soudci ochraňují ústavní principy namísto zákonodárných politických elit a stávají se vůči nim jistou protiváhou, aby z většinové politické strany nedošlo k porušování základních principů a norem.

O judicializaci se většinou hovoří ve spojitosti s demokratickým režimem, ale na příkladu Egypta, který nelze zcela považovat za demokratický režim, se často také o jisté formě zvyšující se soudní moci hovoří. Je však důležité doplnit, že tento případ nelze ztotožňovat s demokratickými zeměmi, kde prvky demokracie fungují zcela bez problémů a omezení. Egypt je případ hybridního režimu, který není plně demokratický, a tím pádem i rozdělení moci v takovém státě funguje zcela jinak a není plně usazené, proto se i zde například ukazuje, že

soudy mohou mít také významnou roli, každopádně je to jen jeden z alternativních pohledů na tento proces judicializace politiky (Moustafa, 2003: 883–930).

V případě Egypta došlo k vytvoření těles kvazi nezávislého soudu, jenž měl za úkol dodávat věrohodnost demokracie egyptskému autoritářskému režimu. Měl zajišťovat ochranu vlastnických práv, což byla motivace spojená s přílivem zahraničního kapitálu do Egypta. Došlo k postupnému posílení soudní moci, která se mohla více podílet na politice, ale to vše samozřejmě se svolením režimu. Egyptský režim díky jistým ústupkům získal na oplátku značné výhody a soudní moc si tak zajistila svoji pozici v Egyptě (Moustafa, 2003: 883–930). Tímto zařazeným příkladem jsem poukázala na to, jak se dá s konceptem judicializace pracovat, ale tím, že nelze případ Egypta plně ztotožňovat s demokracií, tak nelze jej spojovat s judicializací politiky, o kterém mluvím v případě plně demokratických zemí. Každopádně se ukazuje, že i v jiném prostředí, jako jsou nedemokratické, či hybridní režimy se tento koncept, i když v jiném významu, objevuje a zaznívá.

Toto historické vymezení soudní moci ukazuje na fakt, že moc soudů se opravdu postupem času rozšiřuje a často také zasahuje do dříve ryze politických záležitostí. Ve výsledku lze judicializaci politiky vnímat na první pohled v odlišných zemích, ve kterých se o tomto fenoménu také dá hovořit. Judicializace politiky se dá považovat dle mého pohledu za fenomén, který díky svému globálnímu růstu je možné spatřit takřka po celém světě. Je proto důležité se podívat podrobněji na tento fenomén, k čemuž slouží další kapitola této práce.

1.2 Pojem judicializace

Po historickém zasazení fenoménu bych dále v druhé části kapitoly přistoupila k definici a k charakteristikám vztahujícím se k pojmu judicializace politiky. Nejprve definuji obecný význam slov juristokracie („*juristocracy*“), judicializace politiky, či politizace justice.

Termín „*juristocracy*“ dle Rana Hirschla odkazuje na celosvětový přechod k soudní moci, kdy byla část veřejné moci ve velkém množství států na základě ústavní reformy z výsostných politických institucí svěřena do rukou soudního systému. Součástí takové nově přijaté ústavy se stal aktivní soudní přezkum. Soudy se začínají postupem času zabírat i dříve ryze politickými otázkami. Hirschl mluví o určitém trendu, který směřuje k juristokrácii v období od konce dvacátého a přelomu dvacátého prvního století (Hirschl, 2007: 1).

Judicializace politiky se pojí především se slovy politika a justice. Je dáno, že politickým jednáním justice vzniká a funguje. Tato politická síla by měla být následně odpovědná za udržení justice ve zcela funkčním stavu bez jakéhokoliv jejího narušování (Šeich, 2013: 182–183). Političtí aktéři by také měli zaručit fungování nestranné justice, která se bude chovat nejen nestranně, ale také bude konat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí zcela nezávisle (Šeich, 2013: 182). Obecně a velice stručně se dá o pojmu judicializace hovořit jako o procesu, který se týká obecného posilování moci soudní. Proces má značně dynamický charakter a nelze tento proces označit za zcela jednosměrný (Kosař, 2016: 93).

Politizaci justice lze definovat jako stav, kdy dochází k jistému omezení prostoru pro moc soudní při rozhodování a aplikaci právních norem, které jsou produkty od politických elit, tedy zákonodárců. Na druhou stranu se lze na tento koncept dívat i z jiné strany, kdy soudní moc v některých řešených otázkách přesahuje svoji moc, která je daná ústavou státu, a tak soud vstupuje do politické arény a ve svém rozhodnutí se řadí, ač třeba nechtěně, na jednu ze zúčastněných politických stran (Šeich, 2013: 183–184).

Pro detailnější představení konceptu judicializace politiky a politizace justice budu dále hovořit o autorech, kteří s tímto termínem značně operují, ale také do oblasti judicializace přispěli s jeho různorodou konceptualizací, které v následující kapitole podrobím rozboru.

1.3 Pohledy na koncept judicializace

O fenoménu judicializace mluví ne jeden autor a ve velkém množství případů se ukazuje, že pohled na judicializaci není zcela totožný a často se liší. Proto se v následující části pokusím představit tento koncept z různých úhlů pohledu dle nejvýznamnějších teoretiků zabývajících se právě tímto konceptem. Avšak v jistých částech výkladu pojmu judicializace se teoretici shodnou a dá se mluvit o jisté minimální definici tohoto fenoménu.

Co se týká prvopočátků vztahujících se ke konceptualizaci fenoménu judicializace politiky, v citované literatuře se často objevuje období roku 1928, kdy poprvé tento termín použil Sheldon Glueck ve své práci a později okolo roku 1948 se také tento termín objevil u Vincenta Barnetta v jeho článku, který nese název „*Judicialization of the Administrative Process*“ (Glueck, 1928: 453–482, Barnett, 1948: 126–133).

1.3.1 Torbjörn Vallinder

Tím, kdo se snaží na pojem judicializace jako jeden z prvních nahlížet, je Torbjörn Vallinder, který definuje judicializaci jako termín, kdy judicializace zahrnuje přetváření něčeho do formy soudního procesu a dochází tak k přenosu pravomocí (Vallinder, 1994). Dále došlo Vallinderem k upravení významu judicializace na dvě možné varianty.

První se zaměřuje na globální rozmach soudní moci a následného vlivu v rámci vztahu k politické sféře, čímž lze říci, že tímto způsobem postupem času začne docházet k velkému nárůstu moci soudů, či soudců v porovnání s politickou reprezentací. Judicializace dle Vallindera znamená přenos pravomocí ze složky zákonodárné a výkonné na složku soudní. Soudní moc a rozhodování s ní spojené tak budou často jednat mimo vlastní oblast působnosti (Vallinder, 1995).

Za druhé pojem nabývá významu, kdy lze hovořit o procesu judicializace jako procesu přenosu kvazi soudních forem jednání do oblastí, které se nacházejí v jiných oblastech a sférách moci (Hamlin – Kavar – Sala, 2015: 4). Je důležité

zmínit, že Vallinder nehovoří o tom, že tyto dvě definice judicializace se budou rozvíjet společně (Vallinder, 1995).

Vallinder mluví o dalších oblastech, které mohou být na zvyšující se moc soudů, soudců navázané, a jsou to například oblast vzestupu lidských práv v návaznosti na zvyšující se soudní aktivismus až k oblasti politizace soudní moci. Tyto pojmy dále budou v této teoretické části rozebrány (Vallinder in Smejkal, 2013: 15).

1.3.2 Klaus von Beyme a Manfred Schmidt

Klaus von Beyme je teoretikem, který do diskuse o fenoménu judicializace také přispěl. Ve svém příspěvku hovoří především o takzvaném jevu „*Karlsruhe-Astrologie*“ (von Beyme, 2002: 101–118). Nebo je možné se také setkat s pojmem „*Republika Karlsruhe*“ (Schmidt, 2003). Co se týká významu zmiňovaných označení, týkají se německého Spolkového ústavního soudu, který má své sídlo právě v Karlsruhe. Von Beymeho pohled na fenomén judicializace je možné spojovat s pohledem Vallindera, kdy von Beyme spojuje právě dva zmiňované významy judicializace, které byly již od Vallindera představeny. Jedná se o stav, kdy němečtí zákonodárci přemýšlejí o tom, jak by mohlo být Spolkovým ústavním soudem v Karlsruhe rozhodnuto o tom, co se oni snaží vytvořit, tedy o nějaké formě jejich produktu (Kosař, 2016: 91), čímž se ukazuje, že němečtí zákonodárci se snaží do jisté míry zvažovat o možnostech už při navrhování zákonů. Již v prvotní zákonodárné fázi kalkulují s postojem, který by mohl Spolkový ústavní soud zastávat. Zároveň se zákonodárci v této prvotní fázi na základě jejich kalkulu snaží o to, aby se do jisté míry pokusili o převzetí soudní logiky, a tím v rámci norem, které budou předkládat, bylo součástí důvodových zpráv, či úvodních ustanovení právních aktů předložení argumentů, jenž by případnou existenci právní normy bezpečně ospravedlnily (Smejkal, 2013: 15). Von Beyme hovoří o jakýchsi předpovědích, jak by mohl případný rozsudek vycházející od Spolkového ústavního soudu znít, kdy zákonodárci se již v raných fázích snaží o sladění navrhovaných zákonů s německou ústavou.

Co se týká pohledu Manfreda Schmidta, ten poukazuje na zvyšující se moc Spolkového ústavního soudu se sídlem v Karlsruhe, kdy ústavní soud hraje v praxi roli velice podstatného aktéra a jeho roli autor nevnímá jen v oblasti národní politiky, ale vnímá ji v oblastech zahraniční a nadnárodní politiky Německa (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 158–159). V tomto případě Schmidt vnímá judicializaci zákonodárského procesu, ale také v něm vidí současně politizaci rozhodování Spolkového ústavního soudu (Schmidt, 2003: 117–127). Schmidt vnímá ústavní soud jako těleso, které rozhoduje již z principu na podnět někoho jiného, a jeho následný výklad v některých případech předjímá politickou akci, či nějakou formu politické aktivity, čímž dochází ke zcela zjevnému propojení v oblastech práva a politiky (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 159).

1.3.3 Alec Stone Sweet – „ústavní politika“

Alec Stone Sweet nahlíží také na fenomén judicializace a vytváří další verzi definice. Podle Stone Sweeta je judicializace formou procesu, ve kterém soudy a jejich mechanismy na ně navázané získávají viditelnou, a tudíž i kvantifikovatelnou autoritu nad závaznými strukturami, které mají na starost mocenskou výměnu v systému (Stone Sweet, 1999: 164). Na základě toho mohou soudy pomocí jejich mechanismů zcela efektivně ovlivňovat rozhodnutí, která vycházejí od místní politické elity (Preclík – Pospíšil, 2012: 174). Lze do jisté míry hovořit o judicializaci zákonodárského procesu, kdy se politické elity musejí chovat tak, aby byly schopny do jisté míry předvídat kroky ústavního soudu, aby se výsledek neotočil v jejich neprospěch a oni se staly poraženými (Kühn, 2007: 81). Stone Sweet vnímá judicializaci politiky jakožto určitý dynamický proces, v rámci něhož jsou zapojeni různí aktéři, včetně politických elit (Kosař, 2016: 92).

Stone Sweet hovoří o sféře, která se nazývá „ústavní politika“ („*constitutional politics*“). Tato sféra pro něj značí: „... *blízké, vysoce strukturované interakce mezi ústavními soudy, zákonodárci a soudními autoritami v procesu tvorby veřejných politik.*“ (Stone Sweet, 1995: 294). Dále

Stone Sweet hovoří o tom, že vztah mezi jednotlivými aktéry se postupem času posiluje, čímž tak dochází ke zvyšujícímu se vlivu soudů a soudců na oblast výstupů zákonodárné činnosti. Stone Sweet dokonce přirovnává soudy k jakýmsi specializovaným legislativním komorám, které mají velice podstatnou roli v zákonodárném procesu (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 157).

Stone Sweet hovoří ve spojitosti se soudní mocí o přechodu k novému konstitucionalismu, které označuje za období, kdy dochází k nahrazení systému suverenity parlamentu, kdy postupem času budou vlády a parlamenty pod kontrolou procesů, které nemohou ovlivnit a jsou spojeny s ústavním soudnictvím (Petrov, 2014: 150). Dle principů nového konstitucionalismu tak dojde k jistému omezení suverenity parlamentů, když se předpokládá, že je možné, že parlamenty mohou udělat chybu a na základě toho by měly být tyto chyby napraveny (Stone Sweet, 2000: 50). Zejména by měly být odstraněny chyby spojené se zásahy do základních lidských práv a svobod, či v oblasti specifikace významů ústavních norem (Stone Sweet, 2000: 50). Lze konstatovat, že díky novému konstitucionalismu lze hovořit o značném nárůstu moci soudů a soudců, kdy svojí mocí zasahují i do politické oblasti.

Sweet Stone se zmiňuje v rámci oblasti ústavní politiky o interakcích mezi ústavními soudy, zákonodárci a ústavními autoritami (Stone Sweet, 1995: 294). Důležité je zmínit, že právě Stone Sweet se zaměřuje na způsoby, s jakými možnostmi k těmto interakcím dochází (Petrov, 2014: 153). Čímž se dostávám k dělení těchto fází.

V případě první fáze lze konstatovat, že se týká politizace justice. Stone Sweet hovoří o nastartování procesu spojeného se soudním přezkumem. Tím, kdo může tento proces iniciovat a navrhnout samotný soudní přezkum, může být například obecní soud, jednotlivec, nebo dokonce tím hlavním iniciátorem se může stát volený politik, především z řad parlamentní opozice (Stone Sweet, 2000: 194–204). Parlamentní politici jsou však těmi, kteří iniciují daný návrh na přezkoumání ústavnosti nějaké normy, či zákona, protože samotný ústavní soud nemůže být iniciátorem v tomto procesu. Až po politické iniciaci může být

přezkum svěřen do rukou ústavního soudu (Stone Sweet, 2000: 194–204). Když iniciuje soudní přezkum parlamentní opozice, pak Stone Sweet hovoří o jisté změně pozice, kterou opozice doposud zastávala. Reprezentanti vlády se dostávají do pozice, kdy se musejí tohoto procesu zúčastnit, a zároveň mají zcela stejné postavení vůči navrhovateli, v tomto případě vůči parlamentní opozici (Stone Sweet, 2000: 198). Dále nesmějí představitelé vlád nijak do procesu zasahovat, rozhodovat, či ho zcela zablokovat, a tím je jejich moc v tomto přezkumu snížena, a tak nemohou nijak výstup soudu ovlivnit (Petrov, 2014: 153).

V porovnání s první fází se druhá fáze zaměřuje na oblast vyjasnění pravidel zanesených v ústavě, kdy lze dle Stone Sweeta hovořit o jakési fázi judicializace právo-tvorby. Vyjasnění těchto pravidel je důležité pro provádění zákonodárné moci v rukou ústavních soudů/soudců, které je následně podstatné i pro zákonodárce samotné (Petrov, 2014: 153). Ve výsledku docílíme přímého rozhodnutí, ve kterém je obsažen rozsudek týkající se sporu o ústavnost řešeného právního předpisu. Součástí tohoto rozhodnutí je rovněž zdůvodnění rozhodnutí, které se zmiňuje o vysvětlení jednotlivých právních nařízení, o kterých se jednalo (Stone Sweet, 2000: 201). Důležité je v tomto kontextu zmínit, že rozhodnutí se zaměřuje na něco, co se již v minulosti událo. Na rozdíl od toho je ústavní odůvodnění důležité pro budoucí vývoj a je možné, že může mít i jistý vliv na následnou podobu a přijímání norem a zákonů, kdy je jeho účinek nepřímý (Stone Sweet, 2000: 201). Je dobré se ještě zastavit u procesu rozhodnutí ústavního soudu, kde se často hovoří o soudní neutralitě, každopádně Stone Sweet hovoří v souvislosti s rozhodnutím ústavních soudců o tom, že výsledek často vyzní pouze ve prospěch jedné ze dvou stran, kterých se soudní přezkum týká a zákon, či norma budou přijaty, či zcela zrušeny. Soudci by vždy měli jednat zcela neutrálně, a jak jsem se již zmínila, dle Stone Sweeta soudci by měli vždy jednat tak, že politické důsledky jejich rozhodnutí lze považovat za druhotné a považované za právem vynucené (Stone Sweet, 2000: 194–204). V případě, že navrhovatel soudního přezkumu je parlamentní opozice a výsledné rozhodnutí ústavního soudu zruší daný zákon, či normu, lze velice dobře

odhadnout, že opozice v tomto případě bude vítězem soudního sporu. Na druhou stranu, pokud bude rozhodnutí ve prospěch přijetí zákona, či normy, tak se vše obrátí ve prospěch vládní většiny (Stone Sweet, 2000: 194–204).

Dle Stone Sweeta se dá hovořit o politizaci justice, která dle jeho slov následně povede k judicializaci. Samotný ústavní přezkum zde hraje důležitou roli a dále vynutitelnost základních práv může činit určité politiky nemožné, což může mít za následek nepřímý dopad na tvorbu politik. Zároveň Stone Sweet definuje zpětnou vazbu, která může v tomto případě nastat, či hovoří o pedagogickém efektu rozhodování ústavních soudů (Petrov, 2014: 153). Ve výsledku můžeme vnímat různé kroky v oblasti vzájemné závislosti mezi parlamenty a soudy, kdy lze dle Stone Sweeta definovat kroky týkající se iniciace návrhu na ústavní přezkum, tedy od vzniku ústavního sporu. Tento spor je přenesen k řešení do rukou ústavního soudu, který pak následně rozhodne a dle Stone Sweeta tak dojde k judicializaci (Stone Sweet, 2000: 194–204).

1.3.4 John Ferejohn

V návaznosti na definici konceptu judicializace je důležité se také zastavit u pohledu Ferejohna, který hovoří o tom, že lze po konci druhé světové války postupem času takřka po celém světě spatřit značný posun mimo zákonodárství k soudům a jiným právním institucím (Ferejohn, 2002: 41). Ferejohn tak definuje tento posun soudnictví, který se dostává svojí pozicí do globálního dosahu, a dle něj je přítomen jak ve Spojených státech, tak stejnou měrou je přítomen i v Evropě, dokonce i značně ve východní Evropě (Ferejohn, 2002: 41).

Ferejohn definuje judicializaci oblasti vzrůstajícího významu soudní moci jakožto stav, kdy dochází k jisté změně v rozložení moci mezi jednotlivými složkami moci. Moc je přemístěna od moci zákonodárné k moci soudní a dále může být přemístěna k dalším právním složkám (Ferejohn, 2002: 41). V tomto případě nejsou dle Ferejohna ty nejdůležitější složky soudy, ale jsou zde i jiné skupiny a aktéři, kteří mají v tomto případě určitou roli. Autor rozlišuje celkem tři možnosti, či způsoby, jakými se soudy snaží zlepšit svoji pozici, či dokonce posílit na úkor zákonodárné moci ve státě.

Prvním způsobem je konání soudu tak, že se snaží být stále schopnějším a ochotnějším k tomu, aby reguloval výkon parlamentních pravomocí. Usiluje o vytvoření jistých hranic a limitů, které zákonodárné složky nemohou a nesmějí překročit. Dalším způsob se týká faktu, kdy v oblasti zásadní politiky postupem času dochází stále více k tomu, že ji soudy často ovlivňují a mají zde roli důležitého aktéra. A posledním, třetím způsobem konání soudu je takové, kdy soudy jsou značně ochotné k tomu, aby regulovaly politické činnosti. To znamená, že ani oblast politická jim není cizí. Zasahují, usměrňují a ustanovují standardy, jak se mohou aktéři chovat. Týká se to zákonodárných orgánů, agentur, zájmových skupin či dokonce politických stran (Ferejohn, 2002: 41). Dle Ferejohna můžeme říci, že čím více pravomocí, především těch normotvorných na sebe soudní moc naváže, tím se dle autora nemůže vyhnout jasné politizaci (Ferejohn, 2003:44).

1.3.5 Ran Hirschl

Dalším, kdo se o fenoménu judicializace zmiňuje a do diskuse v této oblasti značně přispěl, je Hirschl, který definuje judicializaci jako: „... *spoléhání se na soudy a soudní prostředky při řešení základních morálních problémů, otázek veřejných politik a politických sporů*“ (Hirschl, 2008b: 119). Hirschl definuje celkem tři vzájemně propojené procesy, pro něž je judicializace zastřešujícím konceptem.

První kategorie se týká přejímání právního žargonu a pravidel či procedur v politické sféře, anebo na politických fórech (Hirschl, 2008b: 121–124). Dle Hirschla můžeme vnímat v diskursu vzestup právní formy a stále více je také patrná popularizace právního žargonu objevující se v téměř všech aspektech lidského života. V běžném životě se setkáme zcela přirozeně s faktem, kdy dříve se neformálně či neoficiálně vyjednávané záležitosti dnes řeší pomocí právních předpisů, nařízení a postupů (Hirschl, 2011: 1–23).

Druhá kategorie judicializace politiky je definována jako určování výstupů běžných veřejných politik soudy, ať už správními, či ústavními (Hirschl, 2008b:

121–124). Dojde k rozšíření pole působnosti soudců a soudů při určování výsledků, tedy rozsudků veřejných politik, především skrze soudní přezkum. Soudy na základě práva dohlížejí a prosazují uplatňování řádného procesu, rovných příležitostí, transparentnosti, odpovědnosti a přiměřenosti při tvorbě veřejných politik. Tento typ judicializace se zaměřuje na oblast procesní a formální spravedlnosti ve veřejných politikách (Hirschl, 2011: 1–23).

Poslední třetí částí judicializace je spoléhání se na soudy a soudce, kteří se zabývají tím, co lze označit za „mega-politiku“, dle Hirschla tak dochází k judicializaci „mega-politiky“ (Hirschl, 2008a: 93–118). Tento aspekt lze definovat jako spoléhání se na soudy a soudce ve velice zásadních politických kontroverzích, které definují hranice, či rozdělují celé komunity a tyto podstatné politické spory definují samotný politický systém. Tyto spory se týkají oblastí volebních otázek, národní bezpečnosti, hospodářské politiky, nebo vyrovnání se s nedemokratickým režimem, který v minulosti ve státě fungoval, či samotné formování kolektivní identity národa (Petrov, 2014: 152). Dále v této kategorii můžeme dle Hirschla rozdělit ještě několik subkategorií, které se dělí na judicializaci volebních procesů, na soudní kontrolu v oblastech makroekonomického plánování a záležitostí národní bezpečnosti, zásadní transformační a restituční spory a za nejdůležitější považuje Hirschl poslední subkategorii, která se týká vstupu soudní moci do procesu formující sebeidentifikaci politické komunity (Preclík – Pospíšil, 2012: 174).

Judicializace „mega-politiky“ je dle Hirschla považována za samostatnou kategorii, kde lze spatřovat různé druhy sporů. První kategorií, o které se Hirschl zmiňuje, je zvýšená kontrola ze strany soudů zákonodárných a výkonných orgánů v oblasti zahraničních věcí, fiskální politiky nebo národní bezpečnosti (Hirschl, 2011: 1–23). Druhou kategorií je posílení soudní kontroly a účasti v „mega-politice“ jako potvrzení změny režimu. Třetí oblast se týká soudní kontroly a dohledu nad volebními procesy, kde je dle Hirschla tato kategorie stále více spatřována. Soudy v některých případech jednají v záležitostech týkajících se financování politických stran a jejich předvolebních kampaní,

překreslování volebních obvodů, nebo se zaměřují na schvalování či zamítnutí politických stran a jejich kandidátů. Další kategorie se týkají přechodné spravedlnosti a úlohy soudců v demokracii. Úloha soudců v demokracii a obracení se na jejich moc je typická například pro společnosti, kde je jisté náboženské, kulturní, etnické či jazykové štěpení (Hirschl, 2008a: 93–118).

Dle Hirschla je téměř po celém světě zcela patrné zákonodárné odhodlání a zvyšující se účast ze strany soudnictví. Někdy se dá tento zásah považovat za vítaný, ale na druhou stranu může být považovaný za zcela nechtěný v případě soudní invaze do zákonodárných a výkonných orgánů (Hirschl, 2011: 1–23).

1.3.6 Shrnutí konceptů judicializace

Když bych měla shrnout různé pohledy na proces judicializace, tak Vallinder vnímá judicializaci politiky jako proces, kdy dochází k zvyšující se významnosti soudů při procesu formulování veřejných politik. Zároveň vnímá zvyšující se vliv soudů i v oblasti pronikání jejich postupů do oblastí, které nespádají do obvyklého prostoru rozhodování soudů. Lze tak říci, že politický vliv je možné nejen vypožorovat, ale také i vnímat u ústavních, či jiných soudů na základě toho, že jejich zásahem přímo definují některé zákony, či jejich části za zcela protiústavní (Vallinder, 1995).

Podobným směrem v oblasti judicializace politiky argumentuje i Stone Sweet, který ale hovoří o tom, že vždy v politickém systému v rámci návrhu zákona je obsažena i debata politických elit, kteří, jak zmiňují i další autoři, se snaží předjímat postoj soudní moci, čímž nelze vnímat zcela přímý vliv působení z pozice ústavních a jiných soudů. Dle Stone Sweeta ve sféře ústavní politiky dochází k propojení interakcí mezi soudní a zákonodárnou sférou při vytváření politik (Stone Sweet, 1995). Stejně tak i Ferejohn na koncept judicializace nahlíží jako na proměnu v rámci rozložení a distribuce moci, čímž soudní moc posiluje oproti zákonodárné moci (Ferejohn, 2002).

Dále von Beyme a Schmidt považují judicializaci politiky ve spojení s německým Spolkovým ústavním soudem. Von Beyme vnímá judicializaci ve

spojitosti s kalkulem zákonodárců, kteří se snaží již při návrzích zákonů předvídat postoj ústavního soudu a také se zákonodárci snaží využít podobného postupu typického pro soudy takovým způsobem, aby předložené zákony nebyly vnímány soudy jako protiústavní (von Beyme, 2002). Schmidt doplňuje judicializaci v Německu o fakt, že je pravda, že soudy hrají významnou roli, ale je nutné dodat, že Spolkový ústavní soud rozhoduje na základě podnětu, který může vzejít z politické sféry, mluví tedy také o politizaci justice (Schmidt, 2003).

Na rozdíl od předcházejících autorů se Hirschl dívá na judicializaci politiky rozdílným úhlem pohledu. Ten vnímá soudy a jejich moc jakožto ústřední aktéry v rámci řešení zásadních politických a veřejných otázek a problémů. Soudy dle Hirschla hrají zcela bezkonkurenční roli v politickém procesu a navíc i v otázkách „mega-politiky“. A právě tento autor vnímá judicializaci politiky jako globální fenomén, kdy soudy na jednu stranu zasahují zcela v oblasti jejich působnosti, ale na druhou stranu uznává, že se objevují i případy, kdy jejich zásah je již za hranou (Hirschl, 2011).

Závěrem ke kapitole věnující se různým konceptům judicializace mohu konstatovat, že fenomén judicializace sebou nese jistou mnohoznačnost významu, kdy je sice pojem značně široký, ale na druhou stranu je možné, že ve výsledku můžeme mluvit o opačném významu, tedy že pojem se postupem času stává nejednoznačným, a tak často z takové mnohosti nelze odvodit jeden jasný závěr, či obsah. To je dáno také tím, že tento koncept se nejen v zahraniční literatuře stává sice velice častým, ale význam toho pojmu není zcela jednoznačný (Hamlin – Kowar – Sala, 2015: 1–2). V některých případech se hovoří o procesu a na druhé straně je často judicializace spojována jen s účinky, nebo dále jen definuje činnost soudů a jejich soudců apod. Někdy jsou hlavními aktéry soudy a soudci a jindy je pozornost věnována spíše politickým elitám, velice často zákonodárcům.

Důležité pro téma moji diplomovou práci je, že reálně postupem času opravdu dochází k posilování role soudní moci, především ústavních soudů, kdy svoji roli zde sehrává i politická sféra, která soudní přezkumy často iniciuje. Na

základě této iniciace soudy musí rozhodnout, a jelikož je možné, že zasahují do případů, které dříve stály mimosoudní pole působnosti, tak nejen, že dochází k judicializaci politiky, ale zároveň se nesmí zapomenout i na politizaci justice, která je v procesu také velice často přítomna. Ve výsledku ze zmíněných konceptů vyplývá, že funguje jistá hranice mezi politickou a soudní mocí a v případě judicializace se projevuje, že tato hranice se postupem času začne posouvat směrem k moci soudní. Zároveň zde existují i jisté projevy judicializace, ty se pro mě v této práci spojují především s činy soudů v návaznosti na konkrétní případy z prostředí ČR, které budou v druhé části práce představeny.

1.4 Zdroje a faktory přispívající k judicializaci politiky

Tím, že u soudů a navázaných oblastí ústavnosti postupem času dochází k proměnám v rámci jejich pravomoci, tak se oni na základě toho stávají velice důležitými institucemi, které často rozhodují v oblasti politického směřování. Judicializaci můžeme do jisté míry vnímat jako celosvětový jev, ale jednotlivé formy konceptu judicializace se v jednotlivých zemích značně liší, což je dáno v závislosti na ústavních tradicích a politické situaci (Vallinder, 1994: 97–98).

Pokud budeme uvažovat nad rozmachem soudní moci a fenoménem judicializace, můžeme se například podívat na pohledy M. Shapira, N. Tate, R. Hirschla, či A. Stone Sweeta. Tito teoretici v kontextu jejich pohledů na koncept fenoménu judicializace byli již charakterizováni. Každopádně všichni zmínění dále hovoří i o jistých příčinách rozmachu soudní moci. Například Shapiro v této souvislosti hovoří o procesu, kdy se v rámci řešení nějakého sporu soudní moci rozhoduje, že se použije pouze již existující právní pravidlo k vyřešení zmíněného sporu. Na základě takové aplikace soud označí vítěze tohoto sporu a oproti vítězovi ten druhý nejenom, že prohrál, ale navíc bylo jeho jednání v řešeném sporu označeno jako protiprávní (Shapiro, 1981). Právě vše zmíněné dle Shapira nemůžeme mít oporu v realitě (Smejkal, 2013: 19). Shapiro reálně vnímá značný nárůst soudní moci, kdy se v jistých důvodech shoduje se Stone Sweetem, když označuje důvody vzniku judicializace v návaznosti na zvyšující se počet zájmových skupin ve spojitosti s občanskou participací (Smejkal, 2013: 19).

Dále Hirschl popisuje rozmach soudní moci v kontextu neustále se zvyšujících se pochybností ze strany společnosti v politické elity, především v národní vládu. Tyto politické elity pouze přenášejí a odvádějí pozornost a odpovědnost v řešení některých nežádoucích případů na soudy, často lze takové chování ze strany politiků označit jako dosti strategické (Hirschl, 2004: 71–108).

Tate vnímá i další důvody expanze soudní moci jako je dělba moci a na ni navazující neúčinnost námi zvolených aktérů, či v případě, kdy dojde k užití soudní moci zájmovými skupinami, či parlamentní opozicí. Všechny tyto faktory

odkazují na jisté mezery v politickém systému, a tak svěřují společenskou důvěru do rukou soudní moci (Tate, 1995: 28–33).

Důležitým zdrojem judicializace politiky, který by se neměl opomíjet, je internacionalizace pojmu, v tomto případě internacionalizace řady témat, které se s judicializací politiky pojí. Soudní moc získává více a více nástrojů, jak může do reality zasahovat a do jisté míry také posuzuje, zda se politici chovají v mezích pravidel, které jsou nastaveny, protože existují i pravidla z mezinárodní sféry, na které v tomto případě čeští politici nemají zcela přímý vliv a nelze je měnit, ale musí se o nich na mezinárodním poli poradit, ty přichází zvenčí od Evropské unie, tak těchto pravidel, do kterých nemohou jednoduše národní politici zasáhnout, je mnohem více (Hirschl, 2011). Z toho vyplývá, že čím více je těchto pravidel, do kterých nemohou jednoduše političtí aktéři zasáhnout, tak právě soudní moc je tím, kdo může v rovině těchto pravidel dohlížet a má jej plně k dispozici, tak i tento dohled soudní moci nad mezinárodními pravidly je možné vnímat jako další ze zdrojů judicializace politiky (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 159).

Dále ve spojitosti s judicializací politiky se hovoří o dalších faktorech, které k tomuto fenoménu mohou směřovat. Jako příklad uvádí Hirschl určité institucionální faktory, soudní chování a politické determinanty (Hirschl, 2008b: 121–124). Co se týká institucionálních faktorů, v tomto případě Hirschl počítá, že v institucionálním nastavení státu bude existovat zcela nezávislé soudnictví s aktivním vrcholným soudem a zároveň by mělo platit, že funguje velice úzký vztah mezi ústavním právem a fungujícími mechanismy soudního přezkumu a soudní aktivitou v politickém systému. Všechny zmíněné faktory dle Hirschla mohou poskytovat potřebný institucionální rámec pro soudy, aby se více snažily o ochranu a dohled nad základními lidskými právy a svobodami obyvatel daného státu. Soudům je umožněno uplatňovat svoji moc na řešení různých důležitých morálních a politických sporů, které jsou pro daný stát zásadní (Hirschl, 2011: 1–23). Všechno zmíněné často vede k napomáhání soudnímu aktivismu, kdy

politických aktéři pro prosazování svých preferencí a názorů využívají například i arénu soudů.

Soudní aktivismus bývá v souvislosti s judicializací často spojován, kdy bývají soudy i soudci velice za své chování kritizováni. Aktivismus znamená jistou motivaci soudce uplatnit svoji moc k realizaci účelů, které se objevují mimo pole působnosti, tedy soudci jsou ochotni rozhodovat a zasahovat do politiky i v těch případech, kdy jejich řešení nevyplývá zcela jasně z ústavy (Chmel, 2013: 180). Je nutné dodat, že takové zasahování je částečně obhájeno, jednak díky tomu, že soudy jsou označovány jako strážci lidských práv a svobod a zároveň mají oproti politickým elitám větší důvěru ve společnosti (Chmel, 2013: 180).

Důvod, který se často objevuje, se týká jejich rozhodování, které se může týkat politických otázek, které jsou někdy vnímány politiky negativně (Holländer, 2004: 24–26). Na druhou stranu je možné se na soudní aktivismus dívat i z jiného pohledu, kdy samotní političtí aktéři jsou těmi, kteří vnímají různá soudní řízení a přezkumy jako místo pro prosazení svých požadavků. Soudy jsou tak jistou alternativní arénou pro přenesení zodpovědnosti (Pospíšil, 2013: 56).

Soudního chování ve spojení s judicializací se týká toho, že obecně vnímaný vzestup soudců nelze přisoudit primárně k existenci ústavního rámce, který vede k fenoménu judicializace (Hirschl, 2008b: 121–124). Dle Hirschla to závisí na samotných soudcích a jejich ochotě se do procesu zapojit. Soudy a soudce musíme vnímat jako politické instituce, které jsou politicky vybudovány a jejich chování a rozhodování se nijak významně neliší od politických složek, čímž nelze říci, že by se determinanty soudního chování lišily od rozhodovacích postupů ostatních veřejných aktérů (Hirschl, 2011: 1–23).

Hirschl považuje soudní moc a soudce jakožto strategické aktéry v politickém systému, kteří se snaží jako zbylé instituce chovat tak, že budou posilovat jejich institucionální status vůči zbylým státním orgánům a celkově zajistí rozšíření pole působnosti v politickém spektru, ale i v mezinárodním

prostředí. V případě soudů se mohou objevit jisté okolnosti, kdy soudy mohou rozšířit pole působnosti, a tak dojde k posílení institucionálního postavení a statusu, jakožto rozhodovacího orgánu v oblasti tvorby veřejných politik (Hirschl, 2011: 1–23).

Ve výsledku nelze dle Hirschla označit soudy a jejich moc za zdroj soudnictví, protože jak bylo zmíněno, soudy jsou politické instituce, a proto nemohou tyto instituce fungovat v jistém institucionálním a ideologickém prázdnu, čímž se dostávám k tomu, že jejich vývoj je většinou závislý a napojený na politické, společenské, či možné ekonomické procesy, a dohromady se zde dle Hirschla utváří politický systém. V souvislosti s předcházejícími slovy je zcela patrné, že není možné jednotlivé faktory a procesy od sebe navzájem oddělovat.

Dále jsou zde politické determinanty, jako je oblast soudní kontroly ústavnosti, která je velice jasně omezena při návrhu na zahájení soudního řízení, a tím lze říci, že samotná judicializace politiky je závislá na politických aktérech a jejich vlastních strategických úvahách. Chování politiků tak lze označit jako takové, že se snaží najít u soudů podporu a legitimizaci jejich rozhodnutí, či naopak chtějí najít prostor pro přenesení politické odpovědnosti do rukou soudu (Petrov, 2014: 152).

Soudní aktivismus a jemu nakloněný ústavní rámec fungují jako důležité nástroje k soudní politice. Jak již bylo naznačeno, existují zde jisté politické faktory, které vše podporují. Hirschl vnímá rozšíření demokracie po světě jako faktor, který přispívá k soudnictví a jeho rozšíření (Hirschl, 2011: 1–23). Po vzniku demokratického zřízení bude výsledkem vytvoření jisté formy oddělení pravomocí mezi nejdůležitějšími státními orgány. Tito aktéři se budou muset v rámci existence řad procedurálních pravidel, či procesů dle nich bez výjimky řídit. Pokud bude tento systém stabilní a pevný, tak by mělo být zaručeno autonomní a apolitické soudnictví, které bude nestranně vykonávat svoji funkci v rámci řešení sporů, které se mohou týkat politických pravidel (Hirschl, 2011: 1–23).

Podstatné, o čem se v kontextu zmínit, je Hirschlova teorie, která nese název: „*hegemony preservation theory*“, což by se dalo přeložit jako „*teorie hegemónického zachování*“, která shrnuje ve výsledku předcházející slova, kdy soudy a jejich vznik je značně ovlivněn strategickým rozhodnutím politických, ekonomických či právních aktérů, kteří se snaží udržet svoji moc (Hirschl, 2004: 31–99). Pro politické aktéry tak vznikem soudů vyplývá výhoda přenosu odpovědnosti v otázkách, které mohou být například kontroverzní a dát tak odpovědnost do rukou nestranného aktéra. Navíc ještě Hirschl dodává, že pokud je politický systém soutěživý, tak v tom případě by měla být zaručena větší nezávislost soudů, což se pojí s faktem, kdy politické strany nemají nijak velkou šanci na to, že do budoucna zůstanou u moci, a je pro ně tak dobré si zabezpečit ustavení nezávislých a nestranných soudů před možností, že nové politické elity dosáhnou svých cílů pomocí soudní moci (Hirschl, 2004: 31–99).

Závěrem ke kapitole bych shrnula, že Hirschl vnímá různé faktory, které mohou směřovat k fenoménu judicializace, a lze tak označit velké množství příčin, které mohou mít vliv na transformaci soudní moci do role důležitých politických rozhodovacích aktérů. Judicializace sebou nese velké množství otázek vztahujících se na politiku a procesy na ni napojené. Pro Hirschla je v této souvislosti důležitý faktor existence ústavního rámce, jenž podporuje soudní politiku, dále zde přisuzuje významnou roli do jisté míry autonomnímu soudnictví a především tím nejdůležitějším faktorem je politické prostředí, které dle něj nejvíce judicializaci napomáhá (Hirschl, 2011).

1.5 Rozhodování ústavních soudů

V případě parlamentní formy zřízení je rozhodování utvářeno pomocí stranického pluralismu, tedy za pomoci vyjednávání, hledání kompromisu a výsledek je přijat pomocí rozhodnutí, které odráží většinový názor v oblasti veřejných politik, či obecných pravidel (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 157). Na rozdíl od této formy by měly soudy rozhodovat zcela nezávisle a nestranně na politické síle, kdy v případě jeho rozhodování proti sobě stojí dvě protistrany a soud následně zvažuje přítomné argumenty, které jsou předloženy ve veřejném slyšení. Soud následně hledá právě jen jedno možné řešení a měl by jednat dle svého nejlepšího vědomí a svědomí (Šeich, 2013: 182). Procesy týkající se rozhodování parlamentní moci a soudní moci musíme chápat jako navzájem zcela odlišné typy, které slouží jen jako ideály, proto hranice, které mezi těmito aktéry jsou, se postupem času mohou snižovat, či zcela vymazat (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018: 157).

V oblasti rozhodování soudů je důležité zmínit příspěvek od Bickela, který se ve své práci zaměřuje na rozhodování soudů v demokratických režimech. Bickel hovoří o takzvaném „*non-majoritarian difficulty*“, což bývá často překládáno jako „*proti-většinový problém*“ (Bickel, 1962: 16–26). Pojem v oblasti soudního přezkumu označuje soudní moc, která rozhoduje v klíčových společenských otázkách za aktéra, který není přímo demokraticky legitimizován k těmto úkonům (Smejkal, 2013: 16). Soudní přezkum tak není zcela oprávněný a důvod je velice prostý. V tu chvíli, kdy soud se v soudním přezkumu vysloví k protiústavnosti zákonodárného aktu, či rozhodne o protiústavnosti představitele výkonné moci, dochází ke stavu, který zcela prolamuje vůli skutečných zástupců lidu. Dle Bickela dojde k tomu, že soud již neprovádí kontrolu jménem převládající většiny, ale nýbrž zcela proti ní. Bickel definuje soudní přezkum v rukou soudců jako zcela nedemokratický a nelegitimní (Bickel, 1962: 17–19). Hlavní problém se objevuje v tom, že demokracie a její legitimita by měla stavět na skutečné vůli většiny, což v tomto případě není dle Bickela splněno.

V demokratických režimech si lidé volí své zástupce v řádných volbách a případě, že práce, kterou jejich zákonodární a výkonní zástupci odvedli, není v pořádku, tak v příštích volbách s největší pravděpodobností dojde lidem ke zvolení jiných zástupců, kteří se těchto chyb vyvarují a případně sporné akty redefinují (Smejkal, 2013: 16). V případě soudní moci a soudců samotných nedochází k přímé reprezentaci hlasu lidu, jako je to v případě u reprezentujících politických elit. Soudní moc zprostředkovaná soudci koná zcela neoprávněně, neboť svým jednáním zasahují do zákonů a norem, na kterých se zákonodárné těleso usneslo a dle Bickela dochází ke zničení vůle většiny (Bickel, 1962: 17–19).

V oblasti rozhodování politických elit a soudců je však jistý rozdíl. Hlavní funkcí soudů by mělo být konání takových rozhodnutí, která by měla zajišťovat ochranu základních principů, které stojí na prvním místě před aktuálními zájmy současné většiny (Procházka, 2011: 71). Tím se odlišuje soudní moc od zákonodárné, která se snaží v první řadě reprezentovat aktuální potřeby a prosby lidu, kterých se bude snažit docílit. Lze říci, že politické elity se zodpovídají přímo lidu, který si je zvolil, a soudní moc se snaží v tomto systému působit jako strážce, který by se měl chovat zdrženlivě a nestranně a ochraňovat základní principy, a tak realizovat svůj mandát (Procházka, 2011: 72).

Pro porovnání bych uvedla Johna Harta Elyho, který má na celou oblast soudnictví a role soudní moci odlišný, ne-li dokonce protichůdný pohled (Procházka, 2011: 72). Ely vnímá soudy a soudní moc jako klíčového aktéra, který by měl ochraňovat menšiny a značně tak roli soudců obhajuje (Ely, 1980: 637–665). V rámci „*non-majoritarian difficulty*” ústavního soudu Ely zcela odmítá nahrazení substantivních rozhodnutí zákonodárců substantivními rozhodnutími soudů, což se pojí s identifikací společných hodnot, či způsobů a jejich ochrany nevolenými a neodvolatelnými aktéry, tedy soudci na místo lidem zvolených a plně odvolatelných politických aktérů (Ely, 1980: 637–665). Soudy by tak neměly do výsledků politického procesu nijak zasahovat. Platí, že podstatnou rolí brzdy a protiváhy v politickém systému tvořených soudem vůči

zákonodárcům je dohled nad stejným a rovným přístupem k procesům, ve kterých dochází k identifikaci hodnot, které by měly být právem ochraňovány. Lze tak konstatovat, že autor vnímá roli soudů a kontrolu s nimi spojenou jako důležitou, kdy skrze ni dochází k posilování reprezentativních prvků v procesech politické vůle, a především tak dochází k plné ochraně menšin a jejich přístupu do procesu (Ely, 1980: 637–665).

Hlavním úkolem soudů by mělo být zajištění rovného přístupu všem menšinám do tohoto systému, kdy se nesmí stát, že převládající většina by z politického procesu zcela menšiny vyčlenila a jakýmkoliv způsobem jim zabránila se podílet. V tu chvíli, kdy se již menšiny na procesu podílejí, tak je opět nesmí převládající většina nijak znevýhodňovat a dojde k odstranění všech překážek spojených s jejich účastí. Důležitá je kvalita procesu, kdy sice rozhoduje převládající většina, ale je podstatné, aby byla vždy zohledněna práva všech menšin a tím, že se tyto menšiny mohou do procesu zapojit, dochází k posilování demokratických ideálů a lze dle Elyho říci, že celý proces zajištění participace je v očích veřejnosti reprezentativnější (Smejkal, 2013: 17).

2 Případová studie judicializace politiky v České republice

V této kapitole se zaměřím na konkrétní případy vstupu soudní moci do politických otázek, které by mohly být hodnoceny jako projevy judicializace politiky, které bylo možné v České republice najít. Vycházím především z nálezů a usnesení, které zpravoval Ústavní soud České republiky. Díky této analýze se podívám na jejich obsah, který by měl mít spojitost a návaznost na koncept judicializace politiky.

Druhá část se člení na tři kapitoly, které se zaměřují na judicializaci z hlediska kategorií a které je možné v praxi zaznamenat. V první podkapitole se zaměřím na ústavní nálezy, ve kterých lze judicializaci zaznamenat ve spojitosti se základními demokratickými procesy. Další podkapitola bude zaměřena na soudní moc a hranice politické moci, kterou bude zastupovat osoba prezidenta České republiky. Poslední podkapitola bude věnovaná oblasti soudní moci a hranicím politické moci, ale zaměřené na politiky a jejich trestní kauzy.

V analytické části práce nejprve zasadím do kontextu a charakterizuji jednotlivé kauzy, které se značně promítly do jednání nejen politiků, ale především do jednání samotného Ústavního soudu či Nejvyššího správního soudu. Následně se zaměřím na samotný nálezu soudu, tedy především na vyjádření daného soudu ke konkrétní kauze, zda je možné v jeho stanovisku zaznamenat nějaké pasáže, či části, které jsou například protiústavní, nebo lze opravdu hovořit pouze o politizaci justice.

2.1 Soudní moc a základní demokratické procesy

Tato kapitola se věnuje nálezům Ústavního soudu, které mají co dočinění se zasahováním ústavní moci do procesu voleb. Představen je nejprve nálezu Ústavního soudu, který se zaměřuje na změnu volebního systému, ke které došlo po roce 2000. Následovat bude nálezu týkající se neplatnosti senátních voleb v Praze 11 z roku 2004. A posledním nálezem této kapitoly je ten, který se týkal kauzy Melčák, tedy otázky rozpuštění Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

2.1.1 Změna volebního systému v roce 2000

V roce 2000 došlo k přijetí novely volebního zákona, která měla mít do budoucna velký vliv na podobu politiky v České republice. V rámci této novely mělo dojít ke značné změně politické soutěže. Pro kontext zavedené novely je důležité se podívat na období okolo roku 1998, kdy na základě konání předčasných voleb došlo k podpisu „*Smlouvy o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou*“ (dále opoziční smlouva) mezi stranami ODS a ČSSD o podpoře menšinové vlády ČSSD. Důvodem pro uzavření této smlouvy byla skutečnost, že ČSSD se nepodařilo opakovaně sestavit funkční většinovou vládu (Klíma, 2000: 225). Na základě toho došlo k podpisu opoziční smlouvy mezi Václavem Klausem a Milošem Zemanem. Došlo tak nejen k vytvoření menšinové vlády pro období let 1998–2002, ale smlouva byla doplněna o tzv. Toleranční patent, který se týkal podmínek, za kterých je nucena ODS menšinovou vládu ČSSD akceptovat. Obsahem dohody byly otázky v oblasti rozhodování o státním rozpočtu, ale velice podstatné byly i navrhované změny volebního systému v rámci Poslanecké sněmovny. Došlo k navázání vzájemně prospěšného vztahu dvou odlišných politických stran, kdy ČSSD se zavázala ODS, že v případě ústavních změn a volební reformy bude plně její návrhy podporovat (Klíma, 2000: 225).

Součástí opoziční smlouvy byl i pokus o volební reformu, která by do budoucna zajistila stabilní většinové vlády, které by se v ideálním případě skládaly z jednoho aktéra, či z maximálního počtu dvou aktérů, a tím by tak došlo k zajištění stability politického prostředí v České republice. Takto nově zavedený volební systém měl změnit počet krajských volebních obvodů tím, že se jejich počet měl zvýšit, ale zároveň mělo dojít ke zmenšení těchto volebních obvodů. Počet se měl ze stávajících osmi zvýšit na třicet pět. Zároveň by tak nemělo dojít k tomu, aby v jednotlivých volebních obvodech byl počet mandátů menší než čtyři (Klíma, 2000: 232–236).

Co se týká změny volební formule, tehdy používaná Hagenbach-Bischoffova metoda měla být nahrazena d'Hondtovou metodou¹. Ta v českém prostředí prošla jistou obměnou. Změna se týkala modifikace prvního dělitele, kterým se namísto čísla 1 mělo nově stát modifikované číslo 1,42 (Koudelka, 2000: 92–93).

Dále se také změnil počet skrutinií, kdy ze stávajících dvou se měl změnit pouze na jedno skrutinium. Poslední zásadní změna měla nastat v rámci uzavírací klauzule, kdy stávající pěti procentní klauzule pro politické strany měla být zachována, ale mělo dojít ke změně v rámci volebních koalic. Pro volební koalice, které mají dva členy, se uzavírací klauzule ze sedmi procent zvýší na deset procent, v případě tříčlenných koalic to bude ze stávajících devíti na patnáct procent a pro čtyřčlenné a více členné koalice z původních jedenácti na dvacet procent (Klíma, 2000: 232–36). Takto vytvořený nový volební systém měl spíše zvýhodňovat velké politické strany a hnutí na úkor politických stran a hnutí, které jsou mnohem menší a nemají takové šance na úspěch.

Obsah nové volební novely se však neshledal s velikým ohlasem, i když prošel, a byl následně schválen jak Poslaneckou sněmovnou, tak i Senátem. Kritika tohoto zákona vzešla především od prezidenta republiky Václava Havla, který odmítl podepsat takto připravenou novelu volebního systému (Pra, 2000). Prezident Havel odmítl připravenou novelu stvrdit svým podpisem a na základě toho byla novela navracena zpět do Poslanecké sněmovny, kde měla být znovu projednána. Konkrétní důvod, který prezident uvedl, se týkal především změny, kterou měla změna volebního systému přinést, protože dle něj by takováto změna byla možná a plně legitimní až po změně Ústavy a její části týkající se poměrnosti volebního systému, kdy se na této změně musí dohodnout většina politických reprezentantů (ČTK, 2002).

¹ V původním návrhu každá strana prosazovala odlišný přepočít, kdy strana ČSSD navrhovala d'Hondtovou metodu, ale naopak ODS prosazovala Imperialiho metodu. Je nutné dodat, že obě metody jsou nastaveny více ve prospěch velkých stran (Lebeda, 2000: 245–246).

Prezidentovo veto bylo poslanci přehlasováno a volební zákon znovu schválen. Prezident Havel v tomto kontroverzním zákoně viděl jisté prvky, které odporují Ústavě, a mělo by dojít k jejich zrušení. Na základě toho tak došlo k podání ústavní stížnosti prezidentem Havlem a později i skupinou nespokojených senátorů. Stížnost byla podepsaná dne 17. 7. 2000 prezidentem republiky. Návrh byl předán k projednání Ústavnímu soudu, který měl za úkol rozhodnout, zda obsah volebního zákona je v souladu s Ústavou České republiky (Korecký, 2000).

Prezidentův návrh na zrušení některých částí novely obsahoval absolutní nesouhlas s tím, že by mělo dojít ke zvýšení počtu volebních obvodů na 35 krajů, protože dle prezidenta bude mít takového zvýšení počtu volebních krajů za následek odklon od proporcionality, čímž zcela jistě dojde k posílení zisků velkých a silných stran (volební zákon, § 27 věty první, přílohy 1 a 2). Dle prezidenta Havla počet volebních obvodů do jisté míry vypovídá o tom, jaká je kvalita promítnutí proporce volebních hlasů do podílu jednotlivých politických aktérů na přidělovaných mandátech (volební zákon, § 27 věty první, přílohy 1 a 2). Z počtu volebních obvodů krajů vyplývá i počet mandátů, které budou rozděleny v krajích. Hlavní je, že se zvyšujícím počtem mandátů, které budou v obvodě rozděleny, lze tak v této závislosti považovat systém za poměrnější. Prezident v tomto případě považuje efekt volební novely za opačný, tedy lze hovořit spíše o podobě s většinovým účinkem.

Tím, že dojde k zavedení nového volebního dělitele a ke změně přepočtu získaných hlasů, tak dle použití modifikovaného prvního dělitele zcela jednoznačně dojde k vytvoření deformace tohoto systému a vše podpoří strany, které získaly více volebních hlasů. Dle obsahu prezidentovy stížnosti byla změna volebního dělitele a především jeho modifikace málo opodstatněna, a tak prezident považuje tento zásah do proporcionality volebního systému za protiústavní (volební zákon, § 50, odst. 1). Prezident považuje takto vytvořený modifikovaný první dělitel za uměle vytvořený a ve zbytku světa za neznámý.

Prezidentova kritika směřovala k počtu čtyř mandátů, které musí být přiděleny bez toho, aby se bral ohled na počet voličů, kteří se voleb účastnili. Tím může dojít k situaci, kdy při minimální účasti voličů v takovém obvodu budou mít tito voliči mnohem silnější pozici než voliči v ostatních krajích (volební zákon, § 48, odst. 4). Tento rozdíl považuje prezident za zcela nerovný a je rovněž v rozporu s Ústavou ČR, konkrétně s článkem 18 odst. 1 Ústavy, který pojednává o tom, že každý volič musí při volbě disponovat stejným počtem hlasů a zároveň musí mít hlasy stejnou váhu (Ústava ČR, čl. 18, odst. 1). Ve výsledku by jeden mandát získaný v jednotlivých obvodech měl odpovídat přibližně stejnému počtu hlasů získaných od voličů.

Nakonec je prezidentem zcela neakceptovatelná uzavírací klauzule a její stupňování v závislosti na počtu členů volební koalice (volební zákon, § 49, odst. 1 a 3). V případě, kdy bude chtít politická strana, která je do jisté míry značně silná, uzavřít partnerství se stranou, která je na tom co do síly mnohem hůře, tak díky takto nastavené uzavírací klauzuli může dojít k tomu, že nedojde k překročení hranice dvaceti procent celé koalice. Tím bude přístup do Poslanecké sněmovny pro některé koalice stran zcela nemožný a není moc pravděpodobné, že by takto strany partnerství uzavíraly. Nastavený limit pro koalice je dle prezidentovy stížnosti zcela nereálný a bude docházet k omezení politické soutěže a naruší se tím princip politické plurality (Ústava ČR, čl. 5 a Listina, čl. 22).

Podaná ústavní stížnost prezidenta republiky považuje takto nastavenou radikální změnu volebního systému jako za zcela nepřipustnou, kdy její prvky narušují důvod existence dvoukomorového parlamentu, a celá změna volebního systému povede jen ke změně poměrného principu voleb na princip většinový, jenž není pro volby do Poslanecké sněmovny zakotvený v Ústavě České republiky (Ústava ČR, čl. 18, odst. 2).

Na základě ústavní stížnosti prezidenta republiky došel Ústavní soud ve věci změny volebního systému k rozhodnutí, že stížnost prezidenta bude ve většině bodů přijata a dojde tak na základě rozhodnutí Ústavního soudu ke

zrušení velké části prvků, které volební reforma obsahovala (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000). Soud označil volební zákon za jistou formu hybridního systému, o kterém není v Ústavě ČR žádná zmínka. Zachována byla jen sčítací klauzule pro vstup koalic do Poslanecké sněmovny, která nebyla označena za protiústavní, i když zrovna tato část novely vzbudila velkou kritiku (ČTK, 2002).

Pokud bych rozhodnutí Ústavního soudu více charakterizovala, tak soud zrušil především počet volebních krajů, minimální počet čtyř mandátů pro jeden kraj, dále d'Hondtovu formuli s modifikovaným prvním dělitelem, ten byl ale použit ve volbách do krajských samospráv. Důvodem rozhodnutí dle Ústavního soudu je, že tyto zrušené body volební novely představují značnou koncentraci integračních prvků, které vedou ve svých důsledcích k opuštění kontinua, kdy se ukazují tendence se k poměrnému systému v důležitých aspektech přiblížit (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000).

V Ústavě ČR je dle Ústavního soudu rozlišeno mezi většinovým a poměrným volebním systémem. Ústavní soud ve svém nálezu celkem podrobně definuje charakteristiky obou typů volebních systémů, jejich výhody a nevýhody, které tyto typy obnášejí. Každopádně dle Ústavního soudu účinky obou volebních systémů jsou vždy navázány na sociální a politické podmínky. Pokud by se měly hodnotit účinky obou systémů, tak dle Ústavního soudu se musí pracovat s konkrétními sociálními a politickými podmínkami daného státu. Ústavní soud neshledal, že by se navrhované změny volebního systému přivracely k poměrnému modelu a své stanovisko opírá o to, že měřítkem ústavnosti v tomto případě je, zda se volební systém přivrací k jeho ideálnímu typu (ne k textu Ústavy), ale jinak nebyla Ústavním soudem vymezena žádná konkrétní kritéria.

Ústavní soud v některých pasážích opřel své rozhodnutí o mezinárodní srovnání v kombinaci s rozlišnými formulacemi ústavních textů a hovoří o jistém globálním efektu poměrných volebních modelů. Například ve svém rozhodnutí vychází z argumentace na příkladu Španělska a jeho ústavy, kde je jasně dané, že

volby se konají dle poměrného volebního systému a jeho kritérií. Ústavní soud v tomto kontextu říká, že volební systém ve Španělsku, který má značné většinové účinky, však neodporuje ústavě Španělska, na rozdíl od českého případu, protože tento článek španělské ústavy je dán globálně (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000).

Soud ke svému závěru nedošel na základě vlastních zdrojů. V tomto případě čerpal ze zprávy Českého statistického úřadu (ČSÚ) a volebních výsledků do Poslanecké sněmovny z roku 1998, které byly porovnány s výsledky dle nového volebního zákona. Ukázalo se, že ve volebních krajích o počtu 35 by se zvýšil vstupní práh umožňující získání alespoň jednoho mandátu (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000). Ústavní soud tak na základě zprávy ČSÚ došel k závěru, že volební systém, který by se nacházel mezi poměrným a většinovým systémem, označovaný Ústavním soudem za hybridní, je takovým systémem, se kterým Ústava nepočítá. Každý systém má svá specifika, ale důležité je, že soud podotýká, že nelze poměrný systém spojovat s přívlastkem absolutní definovatelnosti. Je nutné počítat s tím, že dochází neustále k nějakým změnám a k vývoji a proces diferenciací je při rozdělování mandátů dle Ústavního soudu zcela nevyhnutelný a patří k poměrnému systému (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000). Celkově bych rozhodnutí Ústavním soudem na základě charakterizovaných změn označila za velice kontroverzní, což dokládá i značná kritika z oblasti politické sféry, především ze strany ČSSD a ODS (ČTK, 2002).

V rámci shrnutí tohoto nálezu Ústavního soudu je vidět, jak značný zásah soudní moci dokázal novelu volebního zákona takřka rozložit do té míry, kdy konání následných voleb bylo prakticky nemožné. Sice se docílilo vytvoření jistého kompromisu, který byl více méně přijatelný pro většinu aktérů, ale na druhou stranu nelze říci, že takovýmto soudním zásahem by se problém vyřešil. Posun směrem ke změně volebního systému nenastal a podoba volebního systému zůstala více méně identická (ČTK, 2002).

Ústavní soud je tělesem, které má za úkol kontrolovat ústavnost a zda všechna pravidla ústavodárce byla akcentována. V ideálním případě, pokud si to situace nežadá, by neměl zasahovat do politické arény a boje, který se mezi aktéry odehrává. Ukázalo se, že pokud by Ústavní soud mohl zahájit takovýto přezkum z vlastního popudu, nedopadlo by to dobře, neboť by mohl tímto způsobem zasahovat zcela protiústavně do vůle zákonodárců, to ale nebyl tento případ (Baňouch, 2013: 77). Je však jisté, že Ústavní soud svým zásahem, který byl spíše chtěný, zasáhl do politické sféry. Ústavní soud se v tomto případě stal klíčovým aktérem, i když se ve svém rozhodnutí neopíral o Ústavu ČR, ale třeba tím, že ve svém nálezu jasně stanovil hranice mezi poměrným a většinovým volebním systémem a integrační prvky, čímž byla pozornost na jeho rozhodnutí zaměřena ze všech stran.

2.1.2 Neplatnost výsledků senátních voleb v Praze 11 v roce 2004

Ve dnech 5. a 6. 11. 2004 se uskutečnilo první kolo volby do Senátu Parlamentu České republiky ve volebním obvodu č. 19 v Praze 11. Ve dnech 12. a 13. 11. 2004 se uskutečnilo druhé kole této volby, kdy volby skončily výhrou Jana Nádvorníka ze strany ODS nad svým soupeřem Petrem Jiravou ze strany SNK (ČSÚ, 2018).

Po skončení těchto senátních voleb na Praze 11 však došlo k vznesení jistého požadavku ze strany neúspěšného kandidáta v tomto obvodě Antonína Zápotockého kandidujícího za stranu KDU-ČSL, který se domáhal u Nejvyššího správního soudu zrušení platnosti těchto senátních voleb. Důvodem jeho chování měly být nečestné praktiky v době vedení předvolební kampaně jeho protikandidáty. Proto Zápotocký dne 16. 11. 2004 podal návrh na dovolání se neplatnosti senátních voleb v obvodě číslo 19, kdy v těchto volbách došlo k porušení volebního zákona (volební zákon, § 16, odst. 2). Zápotocký, jakožto kandidát strany KDU-ČSL, byl protistranou poškozen tím, že předvolební kampaň poškodila jeho reputaci díky uvedení zcela lživých informací v místním regionálním tisku (Usnesení Nejvyššího správního soudu, 10/2004-24). Nejvyšší správní soud v tomto případě posuzoval v oblasti vedení volební kampaně to, že starosta si může vyhradit plochu pro vylepení volebních plakátů šestnáct dní před konáním voleb, vše musí odpovídat rovnosti kandidujících subjektů. Nejvyšší správní soud na základě § 16 odst. 1 volebního zákona přes značnou obecnost volebního zákona dovodil, že princip rovnosti kandidujících subjektů musí být respektován při využití všech dostupných prostředků, které jsou v držení dané obce (Usnesení Nejvyššího správního soudu, 10/2004-24).

Tyto nepravdivé informace se měly týkat faktu, že údajně samotnému Zápotockému není lež cizí, neboť byl anonymně zaslán dopis o jeho vyloučení ze strany KDU-ČSL, a dokonce byly v místním tisku před konáním prvního kola senátních voleb uvedeny informace, že Zápotocký se dopustil podvodů s byty a také prý údajně získal jistý obnos peněz z převodu pozemků (Usnesení Nejvyššího správního soudu, 10/2004-24). Všechny tyto nekalé praktiky, které

byly v předvolební kampani uvaleny na jeho osobu, tak značně poškodily Zápotockého, čímž měly negativní vliv na jeho nezvolení (Usnesení Nejvyššího správního soudu, 10/2004-24).

Nejvyšší správní soud projednal Zápotockého stížnost na nečestnou volební kampaň a kladl si především otázku, zda existuje bezprostřední souvislost mezi vlivem nečestné kampaně na kandidáta a na jeho nepostup do druhého kola senátních voleb. Nejvyšší správní soud vycházel z ustanovení § 16 odst. 1 volebního zákona, kde jsou zmíněná pravidla vztahující se na volební kampaň (volební zákon, § 16, odst. 1). V tomto ustanovení je definováno, že pro volební kampaň si může starosta vyhradit plochu pro vylepení volebních plakátů, ale zároveň platí, že tato možnost jejího využívání musí plně odpovídat zásadě rovnosti všech kandidujících aktérů (volební zákon, § 16, odst. 1). Nejvyšší správní soud se tímto způsobem snažil přisoudit situaci, kdy v případě, že jsou komunikační prostředky v držení obce, tak musí být zajištěn princip respektování rovnosti všech kandidujících aktérů. V tomto případě, kdy regionální zpravodaj, který vydávají úřady městských částí okolních obcí, byl vydán s nepravdivými informacemi, byl tento princip rovnosti porušen, čímž mohlo dle Nejvyššího správního soudu dojít k poškození Zápotockého a tyto informace měly negativní vliv na jeho volbu (Usnesení Nejvyššího správního soudu, 10/2004-24). V čase před volbami, kdy tento rozhovor o Zápotockém vyšel, se zároveň o velké množství zvýšil i počet výtisků tohoto regionálního deníku. Na tuto skutečnost upozornil především Nejvyšší správní soud. Nejvyšší správní soud tedy ztotožňoval zmíněné články, které měly výsledek voleb ovlivnit, za takové, které lze ztotožnit s plochou určenou starostou pro vylepování volebních plakátů.

Nejvyšší správní soud také došel k závěru, že v případě, kdy bylo prokázáno porušení volebního zákona, shledává zjevnou souvislost se zvoleným kandidátem Nádvorníkem za ODS. Dle soudu není podstatné, zda se protikandidát na porušení volebního zákona podílel, ale soud se zaměřil na rozdíly v zisku hlasů, které dělily jednotlivé kandidáty od sebe. Došel k závěru, že rozdíly, co do počtu získaných hlasů mezi těmito kandidáty, byly velice těsné,

proto soud rozhodl, že tento minimální rozdíl v zisku hlasů mohl být způsoben prokázanou protizákonností. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že vše zmíněné mělo vliv na nepostoupení Zápotockého do druhého kola senátních voleb, a tím dal soud za pravdu Zápotockému a senátní volby byly v Praze 11 označeny za neplatné (Usnesení Nejvyššího správního soudu, 10/2004-24).

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu bylo přezkoumáno Ústavním soudem, který rozhodl o tom, že Nádvorník byl platně zvolen senátorem (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 73/04). Ústavní soud své stanovisko zdůvodnil tím, že může jen ve velice výjimečných případech zpochybnit platnost vůle voličů v senátních volbách, ale jinak to nelze. Je to dáno tím, že lid je suverénní a nelze jeho rozhodnutí změnit, tedy není možné, aby trest za porušení volební kampaně vedl až ke zrušení výsledku senátních voleb. Ústavní soud založil svoji argumentaci na tom, že nebyla zjištěna příčinná souvislost mezi takto vedenou kampaní a výsledkem senátních voleb. Ústavní soud se ve svém stanovisku opřel o suverenitu lidu, kdy zrušení výsledků voleb je nepřiměřený trest pro zainteresované kandidáty. Lid je zdrojem veškeré státní moci a participuje na tomto procesu tím, že ustanovuje státní moc dle svobodných a demokratických voleb, tedy volební výsledek je v tomto případě Ústavním soudem považovaný za platný, neboť odpovídá vůli voličů. Ústavní soud se tak svým rozhodnutím snaží respektovat ústavní principy ochrany, které jsou zdrojem zmíněné většiny (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 73/04).

Ústavní soud dodává, že Nejvyšší správní soud řešil primárně otázku postupu Zápotockého do druhého kola volby. V tomto případě Ústavní soud konstatoval, že nedošlo k porušení zákona, což by mělo vliv na volební výsledek, a tak nevyplývá, že by mohla výsledná volba vypadat jinak. Ústavní soud uznává, že předvolební kampaň nebyla zcela férová, ale dle Ústavního soudu šlo jen o realizaci svobody projevu a práva na informace, ale zrušit volby je možné jen v případě zásadního porušení neutrality státu, což ale není předmětem této kauzy (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 73/04). Je však důležité dodat, že Ústavní soud na rozdíl od Nejvyššího správního soudu hovoří o tom, že volební

kampaň je ve volebním zákoně definována velice obecně a v jejím obsahu není již nic o vymezení doby trvání a jejím obsahu. Ústavní soud považuje možné ovlivňování voličů před volbami za přirozené a jde dle něj o dlouhodobý proces utváření volebních preferencí voličů.

Zrušení platnosti senátních voleb v Praze 11 Nejvyšším správním soudem, které se zakládalo na zkonkretizování zmíněné pasáže volební zákona, bylo odlišné s rozhodnutím Ústavního soudu. Ústavní soud v tomto případě stavěl na rovnosti přístupu, kdy sdělovací prostředky, které mají k dispozici samosprávné celky, sice podléhají z hlediska jejich užití přísnějším pravidlům, to neznámá, že všichni kandidáti v nich budou mít zajištěn stejný prostor, ale na druhou stranu musí platit pravidlo rovného přístupu. Je dobré dodat, že Ústavní soud ve svém nálezu shledal obsah zmíněných článků za odlišný od prezentace Nejvyššího správního soudu, neboť se články týkaly sporu starostů, a nikoliv předvolebního sporu kandidátů na senátora (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 73/04).

Ústavní soud musel zasáhnout svým rozhodnutím do této politické sféry a zajistit, aby nedocházelo k tomu, že vždy, když bude nějaký politik nespokojený s výsledkem voleb, tak se obrátí na soud s tím, že došlo k porušení volební kampaně. Nejvyšší správní soud by tak mohl následovně rozhodnout i v jiných případech. Rozhodnutí Ústavního soudu lze v této rovině považovat za důležité a jeho participace byla adekvátní, i když se v nálezu rozhodl do výsledků voleb nezasáhnout, čímž se ukázalo, že v tomto případě Ústavní soud svým rozhodnutím realitu nijak nezměnil. Lze z povahy jeho rozhodnutí konstatovat, že Ústavní soud nevstoupil do politické reality zcela zásadně.

2.1.3 Kauza Melčák: rozpuštění Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a předčasné volby v roce 2009

Z parlamentních voleb konaných v roce 2006 vzešla druhá vláda pod vedením Mirka Topolánka. Tato vláda se však již od úplného začátku nesetkala s velkou podporou, což mělo za následek, že Poslanecká sněmovna této vládě ke konci března 2009 vyslovila nedůvěru, čímž se Topolánkova vláda ocitla v demisi až do května 2009, kdy byla jmenována úřednická vláda pod vedením Jana Fischera (Just, 2012: 417–426).

Nově vzniklá vláda měla vládnout až do předčasných voleb, které se měly konat do 15. října 2009, kdy v rámci ústavního zákona č. 195/2009 Sb. bylo rozhodnuto o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny. Parlament České republiky se společně usnesl na ústavním zákoně, který se bude týkat zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, která byla řádně zvolená v roce 2006. Její působnost bude ukončena v období roku 2009 a to dnem, kdy se budou konat nové volby do Poslanecké sněmovny, které by měly proběhnout do 15. října 2009 (ústavní zákon č. 195/2009 Sb.). Na základě přijetí tohoto ústavního zákona následně prezident republiky Václav Klaus vydal rozhodnutí, na jehož základě dojde k vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, které je v souladu s ústavním zákonem 195/2009 Sb., a volby se stanovují na dny 9. a 10. října 2009 (Rozhodnutí prezidenta republiky, č. 207/2009 Sb.).

Tato situace přinesla značnou kritiku, která došla až před Ústavní soud, který musel projednat ústavní zákon č. 195/2009 Sb. a zároveň projednat rozhodnutí prezidenta Klause č. 207/2009 Sb. (ČT24, 2009). Tudíž by mělo dojít Ústavním soudem k projednání, zda bylo vše v souladu s ústavním pořádkem České republiky (Vlček, 2015). V prvopočátcích zde sice byly i úvahy od českých senátorů v čele s Petrem Pithartem o podání návrhu Ústavnímu soudu, kdo rozhodne o otázce protiústavnosti zmíněného zákona, ale nakonec se této iniciativy chopil nezařazený poslanec Miloš Melčák (Kühn, 2009). Melčák podal

26. 9. 2009 ústavní stížnost na ústavní zákon č. 195/2009 Sb. a na rozhodnutí prezidenta č. 207/2009 Sb. (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09).

Konkrétní obsah Melčakovy stížnosti se týkal zákona č. 195/2009 Sb., který dle něj porušuje jeho pasivní volební právo, tedy být volen. Dle českého ústavního pořádku platí, že zvolený poslanec má svůj mandát vykonávat po stanovenou dobu čtyř let (Ústava ČR, čl. 16, odst. 1). V případě, kdy dojde ke zkrácení jeho volebního období, tak zjevně dochází k narušení jeho výkonu funkce. Poslanec se dovolával především článku 21 odstavce 4 Listiny práv a svobod, kde je zcela jasně napsáno, že občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím (Listina, čl. 21, odst. 4). Dále Melčák označuje ústavní zákon č. 195/2009 Sb. za suspendující ústavní pořádek ČR, to znamená, že přijatý ústavní zákon za funkčního období Poslanecké sněmovny je v rozporu se zmíněným ústavním pořádkem. Poslanecká sněmovna dle Melčakových slov koná v tomto případě tak, že nadřazuje svou vůli ústavnímu pořádku prostřednictvím momentální kvalifikované většiny (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09).

Pokud dle Melčakovy stížnosti a článku 9 odstavce 1 Ústavy platí, že Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony ČR, tak v tomto případě došlo k suspendaci ústavního pořádku, čímž lze hovořit o jeho zjevném porušení a ve stejném článku odstavce 2 ale zároveň stojí, že změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je rovněž nepřípustná (Ústava ČR, čl. 9, odst. 1 a 2). Dle Melčáka rovněž z předložené stížnosti Ústavnímu soudu vyplývá zjevné porušení jeho subjektivního práva, kdy ústavní zákon ve spojitosti s rozhodnutím prezidenta č. 207/2009 Sb. zcela nekoresponduje s ústavním pořádkem (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09).

V nálezu Ústavního soudu bylo rozhodnuto o tom, že ústavní zákon o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny č. 195/2009 Sb. se zrušuje a zároveň pozbývá platnosti i rozhodnutí prezidenta č. 207/2009 Sb. (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09). Důvodem, který vedl soudce ke zrušení, je, že Ústava může být sice změněna či doplněna jen formou ústavních

zákonů (Ústava ČR, čl. 9, odst. 1), ale v případě změny důležitých náležitostí právního státu je změna nemožná a zcela nepřipustná, o čemž rozhodl Ústavní soud (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09). Není možné, aby se politici rozhodli z aktuálních, či polických důvodů ke změně Ústavy. V případě tohoto zákona, který je svým charakterem pouze na jedno použití, by se tak měly vyřešit problémy, které se v politickém prostoru objevily, tedy například nedůvěra vládě. Takovéto závažné problémy by se měly vyřešit, namísto jednorázového zákona, pomocí systémové úpravy ústavy. V případě jednorázového zákona se nijak řád nezměnil, ale pokud bylo přijetí zákona důvodem k rychlému vyřešení politické krize, tak Ústavní soud podotýká, že se dalo zmíněnou situaci vypořádat i jiným způsobem, například soud uvádí čl. 35 Ústavy, který se týká rozpuštění Poslanecké sněmovny. Jelikož byl přijat tento jednorázový zákon, tak Ústavní soud považuje jeho přijetí za neřešící vládní krizi, a naopak došlo k vyhýbání se ústavnímu účelu rozpuštění Poslanecké sněmovny, proto se podle tohoto ústavního zákona nemělo dle Ústavního soudu postupovat (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09).

Například soudce P. Holländer v nálezu zmiňuje, že pokud soud nezakročí, tak v blízké době může dojít k tomu, že politici budou chtít omezit pravomoci Ústavního soudu tak, aby odpovídaly momentální politické náladě (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09).

Slovy Ústavního soudu tak sami političtí aktéři mohli zmíněnou politickou situaci vyřešit jinak než vytvořením protiústavního zákona, kdy soud shledal, že poslanci přijali zákon na základě toho, že došlo ke změně data jejich působení do dalších voleb a zároveň si tak poslanci prodloužili volební období, čímž by nemuseli z pozice odcházet dříve (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 27/09).

Vyjádření Ústavního soudu na sebe strhlo velkou vlnu nevole, která často zaznívala v prostoru České republiky. Kritika rozhodnutí Ústavního soudu zazněla i od prezidenta Klause, který považuje situaci, kdy Ústavní soud prohlubuje politickou krizi a často své pravomoci přeceňuje a mělo by tak bezpodmínečně dojít ke znovu definování ústavních pravomocí Ústavního soudu

(Knopp a kol., 2010). Dle Klausových slov se Ústavní soud chová jako třetí komora parlamentu, což nevyplývá z Ústavy, a soudy si tak přivlastňují moc, která jim dle jeho slov nepřísluší. V případě jako je tento, kdy Ústavní soud zasáhne do právního řádu, tak soud nadále podporuje politickou krizi a té by měl především zamezit. Za velice důležité v tomto kontextu je nutné zmínit, že tohle byl jeden ze zásadních momentů, kdy se začalo hovořit o soudcokracii, jakožto vládě soudců (Knopp a kol., 2010).

Dále se v komentářích k nález č. 27/09 objevuje značná kritika Ústavního soudu, že sama kompetence k ústavnímu přezkumu ústavního zákona není soudem zcela jasně opodstatněna, neboť soud tuto kompetenci automaticky předpokládá. V případě, kdy tato kompetence výslovně v Ústavě zakotvená není, tak Ústavní soud využívá jiné argumenty, jako například historické nebo mravní odůvodnění. Komentáře ale považují argumentaci Ústavního soudu za málo přesvědčivou (Klapka, 2010). Tím by se Ústavnímu soudu dalo vytknout, že se již nachází mimo pole své působnosti, pokud tak soud nedostatečně opodstatní své kompetence, i když je automaticky předpokládá. To by mohlo být projevem jeho zvyšující se moci, když jedná zcela automaticky, bez toho, aby konkrétně podepřel takovou kompetenci například v Ústavě, nebo jen postupem času dochází k tomu, že Ústavní soud si vytváří vlastní nová ústavní pravidla.

Parlament v období 90. let také využil ústavní zákon č. 69/1998 Sb., kdy byla stejně jako v tomto případě ujednána shoda nad konáním předčasných voleb. Lze říci, že předčasné volby nejsou pro nás zcela ničím novým, a tak by neměl ústavní zákon č. 195/2009 Sb. odporovat hodnotám demokratického právního státu (Kühn, 2010). Lze tedy říci, že s předčasnými volbami se náš stát již setkal, proto se neočekávalo, že by se v případě dalších předčasných voleb objevil nějaký problém, na který se v 90. letech neupozornilo. Avšak postupem doby a s procesem judicializace došlo v tomto případě k úplnému opaku.

Ukázalo se, jak Ústavní soud svým rozhodnutím dokáže měnit politiku, ale je nutné se vrátit k tomu, že přece jenom politici jsou těmi, kteří velice často požadují po Ústavním soudu rozhodnutí o ústavnosti některých palčivých

nařízení, jako byl i tento případ. Ústavní soud má pravomoci k ochraně ústavnosti, vždyť mu je dává sama Ústava. Zároveň má právo kontrolovat ústavnost ústavních zákonů, ale jen v případě, kdy dochází ke změnám nastavení demokratického právního státu. V případě, kdy ústavní zákony neporušují ústavnost, tak by je Ústavní soud kontrolovat neměl.

Z předložených závěrů vyplývá, že v případě, kdy může být mandát Poslanecké sněmovně prodloužen nebo zkrácen, lze označit tento postup vedoucí ke zničení ústavních zásad v demokratickém státu, což by odpovídalo aplikaci a odvolání se na zásadní změnu demokratických hodnot (Ústava ČR, čl. 9, odst. 2). V tomto případě bylo rozhodnutí Ústavního soudu týkající se zahájení ústavního přezkumu zcela za jeho vymezenou kompetencí a Melčák neměl jakýkoliv důvod se na tento článek odvolávat (Kýčková, 2009). Stížnost měla být zamítnuta, neboť Ústava vymezuje, že může dojít ke zkrácení volebního období či k jeho prodloužení o šest měsíců (Ústava ČR, čl. 35), avšak pouze za zcela výjimečných okolností, což byl i případ ústavního zákona č. 69/1998 Sb. Na rozdíl od ústavního zákona č. 195/2009 Sb. ten zrušen nebyl (Kýčková, 2009). Ukázalo se, jak moc důležitá je dělba moci, neboť v případě, kdy dochází ke kontrole norem, je moc soudu schopna zrušit vůli zákonodárce, ale soud nemůže tímto způsobem jednat na základě vlastní iniciativy (Baňouch, 2013: 77). Každopádně úplně poprvé v České republice Ústavní soud rozhodl o zrušení ústavního zákona, což jen dokazuje, že Ústavní soud ukázal svoji moc, neboť zasáhl do politické sféry a předčasné volby byly odloženy.

2.2 Soudní moc a hranice politické moci – působnost a pravomoci prezidenta

Tato kapitola se věnuje soudní moci a hranicím politické moci. Konkrétně se zde zaměřím na nálezy Ústavního soudu, které se vážou na případy, kde došlo k nařčení osoby prezidenta republiky a na soudy, včetně Ústavního soudu, které musely řešit pro ně zcela nezvyklý případ. První případ se věnuje amnestii prezidenta Václava Klause. Druhý je zasvěcen ústavnímu přezkumu nejmenování profesorů, kde hraje ústřední roli prezident Miloš Zeman.

2.2.1 Amnestie prezidenta Václava Klause

Ke konci svého druhého funkčního období prezident České republiky Václav Klaus k příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky využil svého práva mu uděleného Ústavou (Ústava ČR, čl. 63, odst. 1), a rozhodl se během novoročního projevu prezidenta republiky udělit amnestii s účinností od 1. 1. 2013 (Rozhodnutí prezidenta, č. 1/2013 Sb.). Prezidentská amnestie obsahovala hromadné prominutí trestných činů, prominutí a zahlazení některých trestných činů, zastavení trestního stíhání, zmírnění některých nepodmíněných trestů odnětí svobody, či prominutí dalších trestů (Rozhodnutí prezidenta, č. 1/2013 Sb.).

Amnestii uděluje prezident republiky, ale pro vyhlášení amnestie je ještě nezbytný podpis předsedy vlády. Tento podpis slouží jako podpora závaznosti takového rozhodnutí, kdy předseda vlády svým spolupodpisem souhlasí s platností amnestie prezidenta (Ústava ČR, čl. 63, odst. 2, 3, 4). Tímto krokem předseda vlády nejen potvrdil, že amnestie je z právního pohledu zcela v pořádku, ale Nečasova vláda přebírá naplnění obsahu amnestie a zároveň je v rámci realizace plně odpovědným tělesem.

Předseda vlády Petr Nečas svým podpisem podpořil prezidentovo rozhodnutí o amnestii, ale díky tomuto podpisu se na Nečase strhla velká vlna kritiky vyvstávající z okolního politického prostředí. Problém, o kterém budu podrobněji psát v poslední kapitole této práce, se týká policejních odposlechů

Petra Nečase a Jany Nagyové (dnes Nečasové). Ve stručnosti pro tento případ šlo o zjištění informací, za kterých Nečas podepsal prezidentovu amnestii. Důvodem podpisu se prý stal souhlas prezidenta Klause s konsolidačním balíčkem, který měl za následek zvyšování daní. Nečas i Klaus takovou souvislost zcela popřeli (Lidovky.cz, 2013). Každopádně na základě Nečasova podpisu amnestie se na Nečase strhla vlna nevole, která vyústila až v hlasování o nedůvěře jeho vlády, nedůvěra nebyla odhlasována (Hartman, 2013).

Vrátím-li se k obsahu samotné amnestie, tak ústředním motivem pro ústavní přezkum se stala druhá část prezidentovy amnestie, která se týká zastavení trestního stíhání, kterým dochází dle rozhodnutí prezidenta pravomocně k zastavení neskončených trestních stíhání, ale s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. 1. 2013 uplynulo více než osm let. Dále pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let (Rozhodnutí prezidenta, čl. II, č. 1/2013 Sb.). Kritika se především váže s amnestií, která se vztahuje na pachatele spojujících se s hospodářskými činy, jako příklad lze uvést různé daňové podvody, kdy jejich stíhání dodnes nebylo úspěšně vyřešeno (Příhoda, 2013).

Na základě zmíněné kritiky čl. II rozhodnutí prezidenta o udělení amnestie č. 1/2013 Sb. byla dne 14. 1. 2013 navržena ústavní stížnost skupinou senátorů k projednání prezidentovo rozhodnutí v článku II jako protiústavní (Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 4/13). V této stížnosti nejen že bylo rozhodnutí prezidenta označeno za protiústavní a zcela v rozporu s ústavním pořádkem, ale také s demokratickými hodnotami. Samotná osoba prezidenta byla v návaznosti na jeho rozhodnutí obviněna z velezrady, a to vůbec poprvé v soudobé české historii (Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 17/13). Celkově bylo rozhodnutí prezidenta ve článku II amnestie označeno senátory za protiústavní a zároveň jeho obsah zcela výrazně zasahoval do fungování trestní justice, čímž také toto rozhodnutí podstatně demotivuje v další práci a nezávislé činnosti dle zákona zmíněnou trestní justici. Ve výsledku tento prezidentův krok oslabil důvěru veřejnosti a vymahatelnost práva a existence prvku spravedlnosti

v rozhodování justice a činnosti orgánů konajících v trestním řízení, ale i samotného prezidenta republiky (Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 4/13).

Ústavní soud ve věci přezkumu článku II amnestie prezidenta č. 1/2013 Sb. rozhodl o odmítnutí stížnosti podané na hlavu státu Václava Klause z důvodu protiústavnosti amnestie, kdy Ústavní soud ve svém usnesení oznámil, že v tomto případě není ústavní přezkum možný a je zcela vyloučen. Odůvodnil to slovy, že v Ústavě České republiky není žádné ustanovení, že by Ústavní soud měl ve standardním přezkumu podrobit kontrole rozhodnutí prezidenta o amnestii. Pokud mu to nestanoví ústavodárce, tak je zcela jasné, že Ústavní soud nemůže rozhodnout, když mu to dle Ústavy nepřísluší. Na základě toho se musí považovat amnestie prezidenta za nezrušitelnou, a to také z toho důvodu, že účinky aboličního ustanovení jsou již v procesu a není již možné cokoliv měnit (Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 4/13). Ve výsledku nelze článek II amnestie prezidenta zrušit, jelikož se ukázalo, že tato oblast nepodléhá kontrole soudní moci, neboť zákon přímo nestanovuje, zda Ústavní soud takovou pravomoc má, a tím soud nemůže rozhodnutí zrušit (ČT24, 2013). V tomto případě se judicializace úplně nepotvrdila, neboť Ústavní soud svým rozhodnutím nijak realitu nezměnil a neovlivnil ani politické prostředí, neboť své rozhodnutí plně opřel o články ústavy a podotknul, že pokud není explicitně v ústavě zaneseno, že může podrobit přezkumu prezidentovo amnestii, tak není důvod, aby jakkoliv zasáhl do systému. V tomto nálezu je možné jen poukázat na to, že se jednalo o případ, o který se běžně Ústavní soud nezajímá, i když jak se ukázalo, jeho kontrole přímo nepodléhá.

Prezident Klaus byl ve spojitosti s amnestií obviněn z velezrady. Na základě usnesení Ústavního soudu došlo k zastavení žaloby, neboť není možné, aby řízení o ústavní žalobě na prezidenta Klause pokračovalo i po ukončení jeho mandátu. Výjimka by musela být stanovena explicitně příslušným zákonem (Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 17/13).

K případům, kdy by došlo k podání žaloby na osobu prezidenta skrze Senát v České republice, nedochází. Výjimkou se stal zmíněný případ amnestie Václava Klause. V české historii nebyl Klaus jediným prezidentem, který kdy udělil amnestii. Již Václav Havel krátce po svém nástupu do pozice hlavy státu v roce 1990 rozhodl o udělení rozsáhlé amnestie. Havel byl za udělení amnestie v takovém rozsahu kritizován stejně jako Klaus (Koutník – Junek, 2015). Každopádně kritika Klause v reakci na amnestii přerostla do nevídaných rozměrů, kdy na rozdíl od případu Havla došlo ke zmíněné žalobě na prezidenta republiky a na samotný obsah amnestie.

Lze konstatovat, že Klausova amnestie se stala kontroverznější než ta Havlova. Havel ve své amnestii propustil z vězení především osoby, které byly uvězněny dřívější komunistickou vládou, jako byli političtí vězni. Důvodem mohl být i značný mediální zájem a zapojení Ústavního soudu do takového nezvyklého případu žaloby proti hlavě státu. Tento případ měl za následek větší míru kritiky a zvyšující se pochybování o veřejné moci ze strany společnosti. Není divu, že byl Ústavní soud požádán o přezkum ústavnosti prezidentova rozhodnutí, aby jako ochránce Ústavy dohlédl na pravomoci prezidenta Klause (Koutník–Junek, 2015). V tomto případě Ústavní soud nerozhodl. Řízení bylo zastaveno s usnesením Ústavního soudu, že Klausovo volební období brzy po podání žaloby vypršelo (Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 17/13). Soudní moc ale v tomto případě sehrála opět svoji důležitou roli, i když v případě sp. zn. Pl. ÚS. 4/13 Ústavní soud rozhodl, že nemá moc zrušit amnestii prezidenta Klause, ale že by se v blízké budoucnosti mohl některými rozhodnutími amnestie sám zabývat (Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 4/13).

2.2.2 Ústavní přezkum ve věci nejmenování profesorů prezidentem Milošem Zemanem

Dle ustanovení § 73 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, profesora pro určitý obor jmenuje prezident republiky na návrh vědecké rady vysoké školy podaný prostřednictvím ministra školství, mládeže a tělovýchovy (zákon o vysokých školách, § 73, č. 111/1998 Sb.). Dále dle ustanovení § 74 zákona č. 111/1998 Sb. prochází návrh kandidáta na jmenování profesorem skrze odbornou hodnotící komisi a příslušné vědecké rady vysoké školy (§ 74 zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb.). Ze zákona č. 111/1998 Sb. vyplývá, že kandidáta na profesora může jmenovat pouze prezident republiky, který návrh na jmenování obdrží od ministra školství, mládeže a tělovýchovy, kdy tento návrh již obsahuje ty kandidáty, na kterých se shodla akademická obec.

Prezident Miloš Zeman obdržel dne 27. 3. 2015 od ministra školství, mládeže a tělovýchovy Marcela Chládky dopis, ve kterém byly návrhy obsahující jména celkem 45 nových kandidátů na profesory (Rejchová, 2015). Prezident Zeman po obdržení seznamu jmen měl předložený návrh dle ustanovení § 73 zákona č. 111/1998 Sb. stvrdit svým podpisem, ale k tomu ve všech případech nedošlo. Prezident odmítl jmenovat celkem tři kandidáty na profesory, byly jimi Jiří Fajt, Ivan Ošřádal a Jan Eichler (Rejchová, 2015).

Důvodem nejmenování profesorů prezidentem se dle vyjádření kanceláře prezidenta staly údajné prohřešky kandidátů z minulosti, které měly vliv na rozhodnutí prezidenta Zemana. Hrad se jménem prezidenta vyjádřil, že důvodem k nejmenování těchto tří kandidátů se v případě Fajta stal pokus o neoprávněné obohacení. Dále v případě Eichlera to měly být informace o propagandistickém působení kandidáta v útvaru Československé lidové armády. Posledním důvodem nejmenování Ošřádala se staly dle prezidenta zcela závažné informace, které se týkají dřívějších kontaktů s komunistickou Státní bezpečností (Ovčáček, 2015).

Na základě rozhodnutí prezidenta nejmenovat zmíněné kandidáty na profesory se Ošřádal společně s Univerzitou Karlovou rozhodli zažalovat osobu

prezidenta republiky za nečinnost. Dle ustanovení § 79 odstavec 1 zákona soudní řád správní platí, že pokud správní orgán je ve věci nečinný, tak se může žalobce domáhat, aby tomuto správnímu orgánu byla uložena soudem povinnost vydat v řešené věci rozhodnutí či osvědčení (zákon soudní řád správní, § 79, odst. 1, č. 150/2002 Sb.).

Jelikož Ošřádal spolu s Karlovou univerzitou považovali za oprávněné se bránit, když prezident Zeman ve věci zůstával z jejich pohledu nečinný, tak se rozhodli podat žalobu na nečinnost k Městskému soudu v Praze. Na základě projednání žaloby Městský soud v Praze rozhodl o zamítnutí žaloby z důvodu, že prezident republiky vydal ve věci nejmenování profesorů své rozhodnutí, když ministryni školství, mládeže a tělovýchovy dne 19. 1. 2016 sdělil, že potvrzuje své rozhodnutí nejmenovat tři zmíněné kandidáty na profesory a na podrobnosti svého rozhodnutí odkázal na oficiální stránky Hradu (Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 10A 174/2016-143). Městský soud rozhodl o zamítnutí žaloby z důvodů, že žalovaný prezident republiky vydal ve věci rozhodnutí, a tím nelze hovořit o nečinnosti z jeho strany (Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 10A 174/2016-143).

Na základě zamítnutí stížnosti Městského soudu v Praze byla podaná Ošřádalem spolu s Karlovou univerzitou kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu České republiky. Při kasační stížnosti může strana sporu napadnout rozhodnutí soudů nižšího stupně, v tomto případě Městského soudu v Praze, kdy rozhodnutí je například nesprávné, či se u kauzy objevily nové důkazy (Nejvyšší správní soud, 2017: 401–405). Nejvyšší správní soud však v tomto případě kasační stížnost zamítl (Rozsudek Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 7 As 242/2016-43).

V návaznosti na rozhodnutí Městského soudu v Praze a Nejvyššího správního soudu České republiky se nejmenovaný kandidát na profesora Ošřádal společně s Univerzitou Karlovou ve věci obrátili na Ústavní soud. Žádali zrušení rozhodnutí správních soudů, a to na základě toho, že došlo k porušení jejich ústavně zaručených práv (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 12/17).

Ústavní soud ve věci nejmenování profesorů prezidentem republiky se ve svém nálezu vyjádřil k případu nečinnosti prezidenta, že nedošlo k porušení ústavně zaručených práv zmíněných kandidátů na profesory, takže nelze hovořit o nečinnosti prezidenta Zemana. Jak již bylo zmíněno Městský soud, i Nejvyšší správní soud stížnost zamítly. Ústavní soud považuje stížnost za neoprávněnou vůči Zemanovi, neboť prezident nezůstal v případě nečinný, právě naopak, (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 12/17).

Ústavní soud má v tomto případě stejný názor jako ostatní zainteresované soudy, že prezidentův dopis o nejmenování kandidátů na profesory má zcela jasné rozhodnutí projevu jeho názoru, přestože stěžovatelé označili prezidentův způsob vyjadřování za zcela nerelevantní. Dle principu kontrasignace by rozhodnutí prezidenta mělo být platné ve chvíli, kdy je oficiální dokument podepsán zároveň předsedou vlády (Ústava ČR, čl. 63, odst. 3). Podle Ústavního soudu vyplývá, že pokud by mělo dojít ke jmenování kandidátů na profesory, tak by na oficiálním dokumentu měly být oba podpisy. Ústavní soud podotýká, že ale princip kontrasignace je založen na rozhodnutí, které má pozitivní dopad, což není tento případ. Jelikož v tomto případě nedošlo ke jmenování, tak by rozhodnutí mohlo absentovat, což by však šlo proti nastavení právního státu. Předseda vlády by měl stejně jako prezident republiky svým podpisem stvrdit nejmenování profesorů, což ale jde proti rozhodnutí vlády, která podpis jmenování podpořila. Stížnost, která byla Ústavnímu soudu podaná, byla Ústavním soudem označena za neodůvodněnou, neboť stížnost měla být na prezidenta podaná jiným typem žaloby, než byl zvolen (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 12/17).

Za zmínku však stojí odlišné stanovisko k nálezu Ústavního soudu 12/17, jenž zastupovali tři z patnácti soudců, kteří byli v přezkumu ústavnosti zainteresováni. Tito soudci se zaměřili na trochu jinou otázku, která nebyla náplní stížnosti. Dle jejich stanoviska nedává platný zákon žádnému prezidentovi, tím ani Zemanovi, pravomoc v tomto případě k negativnímu rozhodnutí. Prezidentův dopis, který zde hraje ústřední roli, dle těchto soudců

nesplnil formální požadavky, které splňovat měl, což lze vnímat za základní chybu správních soudů a nelze proto označit dopis prezidenta za oficiální rozhodnutí, které by v tomto případě znamenalo ukončení jeho nečinnosti. Tyto soudy, ač ne úplně přímo, uznaly prezidentovu pravomoc rozhodovat o nejmenování na základě nesplnění podmínek, přestože vědecká obec rozhodla v řádném procesu o schválení těchto kandidátů na profesory. Naopak správní soudy podpořily prezidenta, i když reálně není negativní rozhodnutí možné (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 12/17).

Ústavní soudci si uvědomují, že obsahem ústavní stížnosti nebyla kontrola a výklad pravomoci prezidenta v oblasti jmenování profesorů, ale na druhou stranu je pro rozhodnutí klíčové se zaměřit na širší rozměr stížnosti. Pravomoc prezidenta o jmenování profesorů by měla mít formalizovanou podobu a dle Ústavy není možné (Ústava ČR, čl. 63, odst. 2), aby prezident vydal negativní rozhodnutí v této věci, neboť prezident nemá takto vymezenou ústavní, či zákonnou pravomoc, aby mohl rozhodnout, že kandidáty na profesory odmítne jmenovat (Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 12/17). Každopádně toto odlišné stanovisko nebylo přijato, ale zcela jasně ukázalo nejednotnost Ústavního soudu, kdy na jedné straně prezident svoji pravomoc neporušil, ale na druhé straně byl zcela za hranicí Ústavy, čímž překročil v oblasti jmenování profesorů svoji pravomoc.

Celý případ nemá dodnes jasného výsledku, každopádně pro dokreslení je důležité dodat, že Městský soud rozhodl ve věci nejmenování profesorů prezidentem Zemanem o zrušení rozhodnutí prezidenta, a ten měl projednat své rozhodnutí. Do dnešní doby si prezident Zeman stojí za svým stanoviskem nejmenovat profesory (ČT 24, 2019).

V tomto případě se ukazuje, jak Ústavní soud může jen na základě požadavku potvrzení rozhodnutí vstoupit do celého procesu nejmenování profesorů prezidentem republiky. Ústavní soud byl zapojen do procesu ve věci, do které většinou nezasahuje, ale neboť si to situace žádala, musel tento případ přezkoumat. Jak se ukazuje, problémy jmenování profesorů, které byly např. za

prezidenta Havla či Klause, které by vyeskalovaly do takových rozměrů, kdy by byl zapojen i Ústavní soud, neexistují, či nejsou tak viditelné (MŠMT, 2012).

2.3 Soudní moc a hranice politické moci – působnost a pravomoci politiků

V této části se zaměřím na další případy judicializace politiky, které budou odlišné od předchozích, půjde o trestní kauzy, které svým obsahem bývají často nepolitické. Ústavní soud či Nejvyšší správní soud do nich většinou nevstupuje, ale právě naopak v případě těchto vybraných kauz se ukazuje, že trestně právní kauzy mají často zcela nepopíratelné nejen politické důsledky (Šimíček, 2013: 64–65). Příklady, o kterých se zmíním, nejsou jedinými kauzami, které Ústavní soud přezkoumával. Dříve se jimi Ústavní soud nezabýval, ale jelikož mají politický dopad a existuje jich celá řada, spadají do kategorie judicializace politiky.

2.3.1 Ústavní přezkum ve věci trestní kauzy Jany Nagyové²

V předchozí kapitole bylo naznačeno, že případ Klausovy amnestie a trestní kauzy Petra a Jany Nečasových spolu do značné míry souvisí. V roce 2012 mělo dojít šéfkou Nečasova kabinetu Janou Nagyovou k vydání nařízení vojenské tajné službě ke sledování Petra Nečase a jeho tehdejší manželky na základě osobních důvodů Nagyové, konkrétně se mělo jednat o zrychlení Nečasova rozvodu (Usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 7 To 411/2016). V roce 2013, kdy měl předseda vlády Nečas podepsat amnestii prezidenta republiky, již měl být odposloucháván. Nagyová byla za odposlechy společně s vojenskými zpravodaji O. Páleníkem, M. Kovandou a J. Pohůnkem obviněna ze zneužití pravomoci úřední osoby. Na základě toho byli všichni obvinění vzati do vazby (ČTK, 2016).

Nagyová, podle níž se celá kauza jmenuje, nebyla zapletena pouze a jen do zneužití vojenského zpravodajství, ale například byla spojována s údajnou organizovanou zločineckou skupinou, ve které měli figurovat známí lobbisté R. Janoušek, T. Hrdlička či I. Rittig. Obsahem kauzy mělo být vyzrazení zcela

² Dnes již Nečasové.

tajných informací Bezpečnostní informační služby, kdy zde Nagyová figurovala jako osoba, která dané informace vyzrazovala výměnou za drahé dary od vlivných podnikatelů (Hansík, 2019).

Mimo to měla být Nagyová zapletena i do tzv. trafik pro exposlance strany ODS, kdy mělo dojít k rozdávání výhodných funkcí ve státní správě pro bývalé poslance této strany. V případě trafik pro exposlance v této kauze figuroval i sám Nečas, za kterého se v průběhu kauzy Nagyová, dnes Nečasová provdala. Všechny kauzy spojované s Nečasovou však měly ve spojitosti negativní vliv na vládu Nečase, která ve výsledku tento tlak neunesla a byla jí vyslovena nedůvěra (Hansík, 2019).

Vrátím-li se ke kauze zneužití vojenského zpravodajství, zmíněné osoby v této kauze byly obviněny z toho, že zneužily své pravomoci úřední osoby. O tomto rozsudku rozhodl především Městský soud v Praze, který takto obviněné označil a obvinil je z trestného činu (Usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 7 To 411/2016). Avšak vývoj kauzy je možné zaznamenat dříve. A to v případě rozsudků Obvodního soudu pro Prahu, který v této kauze rozhodl o zbavení obvinění těchto aktérů z důvodu, že nedošlo k porušení pravomoci úřední osoby, neboť Nagyová nejednala zcela samostatně ve věci odposlechů, ale tvořila jistý komunikační kanál mezi Nečasem a vojenskými zpravodaji. Bezprostředním důvodem komunikace se stala přítomná bezpečnostní hrozba pro jeho rodinu, kdy v okolí jeho manželky byly spatřeny osoby, které by se mohly dopustit trestného činu. Obvodní soud došel k závěru, že nebyl spáchán žádný trestný čin a obžalované osoby byly osvobozeny (Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1, sp. zn. 3 T 35/2014).

Na tento rozsudek Obvodního soudu v Praze však reagoval Městský soud v Praze, podle kterého v případě rozsudku v kauze Nagyové došlo k nelogickému zhodnocení důkazů, kdy obhajoba byla v rozporu s řadou důkazů a ve výsledku byla soudkyní nekriticky akceptována obhajoba všech aktérů, kdy Městský soud rozhodl o zrušení rozsudku v plném rozsahu Obvodního soudu. Rozhodl, že tento případ posoudí jiný soudce (Usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 7 To

411/2016). Na základě toho, že bylo Městským soudem v Praze nařízeno, aby danou kauzu přezkoumal jiný soudce, tak v reakci na tento vývoj se Nagyová, Kovanda a Páleník rozhodli společně podat ústavní stížnost. Je však nutné dodat, že v tomto případě stížnost k Ústavnímu soudu nebyla jen jedna, ale pro představu judicializace by tento případ měl být dostačujícím. Každopádně většina stížností skončila neúspěšně.

Ústavní soud měl přezkoumat, zda nedošlo k porušení jejich základního práva na zákonného soudce dle článku 38 odstavec 1 Listiny základních práv a svobod, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (Listina, čl. 38, odst. 1). Dále si obžalovaní stěžují, že bylo porušeno jejich právo na spravedlivý proces, a také na základě judikatury Ústavního soudu nevyplývá zcela jasně, z jakých důvodů byla soudkyně v jejich případě změněna. Dle obžalovaných jediným důvodem je totiž hodnocení důkazů dosavadní soudkyně, což narušuje princip nezávislosti soudkyně, protože odlišné hodnocení důkazů nelze považovat za důvod pro nařknutí z podjatosti soudkyně, podjatost ale zcela chybí (Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 564/17).

Na základě ústavní stížnosti podané Nečasovou, Kovandou a Páleníkem se Ústavní soud ve svém nálezu rozhodl, že stížnost podaná Nečasovou a kolektivem bude zamítnuta. Důvodem je, že Ústavní soud na základě projednání tohoto případu nezaznamenal neadekvátní jednání v případě Městského soudu v Praze (Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 564/17). Ve svém rozhodnutí Ústavní soud uvádí, že jednání soudu bylo v souladu s ústavním pořádkem ČR, kdy svěřením tohoto případu jiné soudkyni bylo od Městského soudu zcela oprávněné, protože jak i Ústavní soud shledal, Obvodní soud pro Prahu udělal chybu. Nečasová byla nejdříve obviněna z trestného činu a byl jí uložen podmíněný trest, ale následně stejnou soudkyní došlo ke zrušení trestu a osvobození Nečasové z důvodu, že k žádnému trestnému činu nedošlo (Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 564/17).

Městský soud v Praze nařídil změnu soudce z toho důvodu, že řízení probíhající u Obvodního soudu v Praze 1 nebylo zcela v pořádku, neboť jeho jednání porušilo ustanovení, které má zabezpečit objasnění věci a zároveň tento soud nezvládal vypořádat se všemi informacemi, které by měly na jeho rozhodnutí zásadní vliv. Tato skutečnost se týkala nevypořádání se soudem s předloženými důkazy, odlišnými výpověďmi obžalovaných atd., ale každopádně Ústavní soud odmítá označit jednání soudkyně jako podjaté (Usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 7 To 411/2016). Ústavní soud zamítl stížnost pro porušení práva na zákonného soudce a jednání Obvodního soudu pro Prahu 1 shledal za nerespektující připomínky odvolacího soudu a v případě jednání Městského soudu v Praze zde Ústavní soud nezaznamenal žádné pochybení, problém je především spatřován v Obvodním soudu v Praze 1, který i přes upozornění ve svých dalších rozhodnutích adekvátně nerespektoval výtky Městského soudu (Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 564/17).

Co se týká podstaty problému v případě Nagyové, tak je důležité se zaměřit na to, jakým způsobem soud definoval, jak zainteresovaní aktéři zacházeli se zmíněnými informacemi týkající se zneužití Vojenského zpravodajství. Zde se právě ukazuje odlišnost mezi jejich pohledy na kauzu spojenou s osobou Nagyové.

Podle Městského soudu v Praze Nagyová měla již dlouho využívat Vojenské zpravodajství jako formu její vlastní soukromé bezpečnostní agentury, kdy ostatní obvinění v této kauze chování Nagyové respektovali. Nagyová měla využít Vojenského zpravodajství, neboť byla motivovaná značnou nenávisť jako milenka předsedy vlády vůči jeho tehdejší ženě. Co se týká těchto informací, tak Obvodní soud interpretuje to, jak aktéři zacházeli s tajnými informacemi, na základě kterých byla Nagyová obviněna z trestného činu, do jisté míry značně odlišně. Ukázalo se, že nejprve byla Nagyová obžalována ze zmíněného zneužití Vojenského zpravodajství vůči manželce Nečase, dále ale ten samý soud rozhodl, že byt' měla Nagyová zneužít tajnou službu, tak byla tímto soudem osvobozena,

protože tento postup žádnému zákonu, či předpisu neodporuje. Jelikož v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 stálo, že ani jeden z obžalovaných se nedopustil přečinu, jak z objektivní, tak i ze subjektivní stránky věci, tak tento rozsudek lze považovat za zcela diametrálně jiný v porovnání s důkazy, které v případě figurují. Ze strany obhajoby se neobjevily žádné nové či závratné informace, právě naopak obžaloba poukázala na další důkazy potvrzující to, že Nagyová využívala tajnou službu, jako nástroj pro rozvod Nečase. Soud, ale tyto nové důkazy nepovažoval za ovlivňující případ Nagyové. Soud své rozhodnutí nezměnil ani v návaznosti na výpověď šéfa policejního útvaru, který definoval, jak sledování funguje a co je ochranné opatření. Potvrdil, že to, jak Nagyová tajnou službu využila, lze označit za sledování (Slonková, 2016). Se změnou soudkyně se případ posunul trochu jiným směrem, kdy soud rozhodl o tom, že Nagyová neměla žádné právo na zneužití Vojenské zpravodajství a trestný čin je tak prokazatelný. Dále soud poukázal na to, že mezi výpověďmi obviněných jsou patrné rozpory. Například Nečas dle soudu vypovídal zcela nevěrohodně, neboť jeho dřívější výpověď byla ovlivněna vztahem s Nagyovou, ale tuto skutečnost minulá soudkyně nepovažovala za relevantní. Navíc se z přeložených odposlechnů ukázalo, že Nečas lhal o tom, že sledování bylo z jeho iniciativy a rozhodnutí (Hansík, 2019). Kauza Nagyové, dnes již Nečasové není do dnešního dne zcela jasně vyřešena, soudy pouze Nečasové zpřísnily trest, ale uvězněna nebyla a není. Odlišná rozhodnutí soudů v oblasti toho, za co byla a nebyla Nagyová obviněna, se v průběhu vývoje kauzy značně lišily. Potvrdilo se, že role soudů v takovéto neobvyklé kauze byla opět klíčovou.

Na případě této kauzy se ukázalo, že množství soudů participujících na případě Nagyová/Nečasová není zcela zanedbatelné, ale především se ukázalo, jak několik rozhodnutí má významný dopad nejen na celý proces, ale také se zde ukazuje, že proces, který by měl být zcela spravedlivý, tak o něm nemůže rozhodovat soudce, v tomto případě soudkyně, která jedná zcela svévolně a odporuje správnému fungování soudnictví. Na druhou stranu se v případě zvyšující se moci soudů kauza Nečasové stala zcela ukázkovým případem, neboť jak z textu vyplývá, tak soudy mají velký vliv na průběh celého procesu a soudy

dodnes není o výsledku rozhodnuto. Celý případ Nagyové se velice větví, ale v žádné z jejich částí není zcela pravomocně o případech rozhodnuto.

Kauza není zcela jediným značně zpolitizovaným a medializovaným případem, kdy se proces v rukou soudů komplikuje a není jednoduché ji vyřešit, protože v současné době existuje řada trestních kauz, které jsou většinou povahou značně zpolitizované, či medializované, ač by to na první pohled nemuselo být. Soudy ČR, především Ústavní soud, řeší trestní kauzy politiků, které se v minulosti pod jejich dohledem neobjevovaly. Proto v další části představím dvě trestní kauzy, kde se judicializace politiky projevuje.

2.3.2 Ústavní nález v rámci trestních kauz politiků Bárty a Ratha

Trestní kauzy, na kterých se Ústavní soud podílel svým rozhodnutím, měly značný vliv na samotný vývoj českého politického prostředí. Pro dokreslení představy o politických trestních kauzách ještě představím kauzy Víta Bárty a Davida Ratha.

V případě trestní kauzy Bárty se jednalo o kauzu financování poslanců strany Věci Veřejné (VV). Mimo Bárty v této kauze figuroval i bývalý předseda VV S. Škárka a předsedkyně poslaneckého klubu VV K. Kočí. Bárta byl nejen předsedou strany VV, ale byl od roku 2011 i ministrem dopravy (iRozhlas.cz, 2012).

Bárta byl spolu se Škárkou a Kočí obviněn protikorupční policií z trestného činu uplácení, kdy Bárta měl Kočí a Škárkovi poskytnout finance ve výši 500 000 Kč a 170 000 Kč (Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5, sp. zn. 3 T 8/2012). Ti výměnou za finanční půjčku, která byla uskutečněna bez jakékoliv písemné smlouvy, měli zůstat k Bártovi loajální a podporovat jeho názory a preference ve straně VV. Na rozdíl od Kočí, která případ uplácení předala policii, tak Škárka měl údajně vylákat od Bárty peníze zcela úmyslně a pod falešným důvodem, který se týkal zkompromitování Bárty. Proto byl Škárka také obžalován z trestného činu přijetí úplatku, kdy s těmito penězi měl plně hospodařit, a nakonec pod hrozbou mediálního odhalení přijetí peněz, tak v tu dobu promluvil o úplatku, který získal od Bárty (Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5, sp. zn. 3 T 8/2012). Poslanecká sněmovna se na základě jejího hlasování usnesla na vydání těchto poslanců k trestnímu stíhání.

Co se týká Bárty, ten obvinění z trestného činu uplácení zcela odmítl z důvodu, že peníze, které Kočí a Škárkovi předal, byly pouhou formou přátelské půjčky. Obvodní soud pro Prahu 5 však dospěl k rozsudku, že poskytování takových půjček, které nejsou písemně zanesené a zároveň jsou bezúročné, může být považováno za formu podplácení.

Je zajímavé se v reflexi této kauzy podívat na to, že v případě politiků, kteří si mezi sebou půjčují určité obnosy peněz, je soudy považují za problematické, i když v reálném životě si lidé běžně půjčují peníze. Takové půjčování je pro společnost celkem běžnou součástí a soudy se o problematiku půjček ve společnosti skoro nezajímají a problém v tom nespátřují. Ale podíváme-li se na případ Bárty, kdy se půjčka stala v rukou soudu jistou formou neakceptovatelného jednání, tak se ukazuje, jak běžný případ půjčky se v případě politiků a soudů vymyká reálnému jednání soudů. Soudy zasahují do kauz, které do jeho okruhu zájmů většinou nepatří, a pokud ano, tak jejich rozhodnutí je velice ovlivněno tím, že se jedná o politika, a ne obyčejného občana.

Trestní řízení se dostalo až před Obvodní soud pro Prahu 5, který ve věci Bárty rozhodl o jeho vině v plném rozsahu, čímž byl odsouzen k odnětí svobody v délce 18 měsíců. Bártovi byl nakonec rozsudek odnětí svobody podmíněčně odložen (Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5, sp. zn. 3 T 8/2012). Bárta se spolu se Škárkou a Kočí v rámci rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 5 odvolali k Městskému soudu v Praze a zároveň se tento případ dostal až k Nejvyššímu soudu (Knötig, 2014).

Městský soud v Praze rozhodl o zproštění viny aktérů v plném rozsahu a to z důvodu, že Bárta i Škárka byli již obžalováni z jiného důvodu, než za který byli ve výsledku odsouzeni. Každopádně soud rozhodl, že půjčka, která byla Kočí a Škárkovi Bártou poskytnuta, byla na žádost obou poslanců, kteří měli jen využít vstřícné nabídky Bárty. Soud ale dodává, že půjčka vznikla za zcela nestandardních podmínek. Městský soud v Praze se proto rozhodl oba zbavit viny a vrátit případ k Obvodnímu soudu pro Prahu 5 a ten rozhodl též o jejich nevině (Usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 61 To 301/2012).

Nejvyšší soud byl v této kauze také zainteresovaný, neboť rozhodl o tom, že obviněný Bárta v době, kdy probíhalo jednání u odvolacího soudu, jednal s poslanci Škárkou a Kočí, což soud považoval za jednání poslaneckého klubu Věcí Veřejných (Usnesení Nejvyššího soudu, 8 Tz 46/2013-33). Proto lze případ spojovat s poslaneckou imunitou, čímž dochází k vyjmutí poslance Bárty

z pravomoci orgánů, které v trestní kauze rozhodovaly. Ve věci podplácení poslanců Bárta zproštěn nebyl, na tuto skutečnost se poslanecká imunita dle Nejvyššího soudu nevztahuje (Usnesení Nejvyššího soudu, 8 Tz 46/2013-33). Poslanci Kočí a Škárka byli následně po zproštění viny Bárty obviněni z křivého svědectví v kauze uplácení poslanců Věcíh Veřejných (Knötig, 2014).

V případě této trestní kauzy je zajímavé podívat se na odlišnost rozhodnutí zainteresovaných soudů, kdy nejprve Obvodní soud pro Prahu 5 svým rozhodnutím označil Bárta za vinného, neboť dle jeho přezkoumání došlo k nabídnutí úplatku zmíněným poslancům, ale Městský soud v Praze se na věc díval zcela opačně, a nakonec vrátil případ k Obvodnímu soudu pro Prahu 5. V tuhle chvíli ale do případu zasáhlo Nejvyšší státní zastupitelství, které označilo jednání zainteresovaných soudů za nesprávné, protože obvinění byli zproštěni viny. Bárta je dle slov Nejvyššího státního zástupce vinný z trestného činu podplácení a Škárka je vinen z poškození cizích práv, jakožto diskreditace Bárty v politické a veřejné sféře. Problém, který se zde projevil, se týká toho, že soudy měly rozhodnout, zda se jednalo o přijetí úplatku, nebo to byla jen velice výhodná půjčka (Schneider, 2012). V tomto případě se tedy ukazuje jistý problém, z čeho byl vůbec Bárta obviněn, protože Poslanecká sněmovna ho vydala k trestnímu stíhání ve věci podplácení, ale Obvodní soud pro Prahu 5 soudil Bárta za poskytnutí nevýhodné půjčky, což je úplně jiné obvinění, než za které byl vydán. Do celé kauzy přispěl svým rozhodnutím i Nejvyšší soud, který případ Bárty vyjmul z pravomoci trestně právních orgánů, tedy v případě, kdy by došlo k předání jistých peněz na půdě Poslanecké sněmovny. Když by došlo k předání peněz mimo tento prostor, tak platí trestní postih. V závěru došlo k nabídnutí velice výhodné půjčky ze strany Bárty, která měla dle slov Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 5 sloužit jako prostředek k ovlivnění poslanců, ale slovy Nejvyššího soudu se tento údajný trestný čin odehrál na půdě Poslanecké sněmovny a v tomto prostoru se trestně právní orgány nemohou případem zabývat. Zbýlé Bártovo jednání, které se odehrálo mimo prostory sněmovny nelze spojovat s obecným zájmem, tedy není možné Bárta spojovat poskytnutím úplatků (Schneider, 2012).

V rámci odlišností v rozhodnutích mezi soudy, které na kauze participovaly, je zároveň naznačena důležitá pozice Nejvyššího soudu, který v tomto případě byl značně zainteresovaný a do kauzy zasáhl. Soud znovu řeší případ, který postupem času přerostl do politické a celospolečenské kauzy, ve kterém je díky zájmu médií soudní moc klíčová a ukázala se zde nejednoznačnost soudních rozhodnutí.

Podobný případ trestní kauzy je kauza Davida Ratha, který byl obviněn z trestního činu přijetí úplatku. Rath byl v době začátku kauzy v roce 2012 nejen hejtmanem Středočeského kraje, ale rovněž i poslancem Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (Golís, 2018). Rath byl zadržen v průběhu roku 2012 protikorupční policií a to v době, když u sebe měl značný obnos peněz v hotovosti, konkrétně sedm milionů korun českých. Po domovní prohlídce byly u Ratha nalezeny další peníze. Obžalování v této kauze byli kromě Ratha i další spolupachatelé. Zadržen byl Rath v tu chvíli, kdy přebral zmíněných sedm milionů korun od manželů Kottových, což měly být iniciátoři a manipulátoři s krajskými veřejnými zakázkami, které měl Rath plně podporovat. Rath byl obviněn z podplácení a sjednávání výhod při zadávání veřejných zakázek, přijetí úplatků při veřejné soutěži, a byl obviněn z poškození zájmů Evropské Unie (Golís, 2018).

Důvod, proč byl Rath jako poslanec ihned policií zatčen, se vztahoval k článku 27, odstavce 5 Ústavy České republiky, kde stojí, že poslance lze zadržet v tu chvíli, kdy byl dopaden při páchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen ihned o zadržení informovat předsedu komory, jejímž je zadržený členem. Pokud by se předseda komory nevyjádřil, tak obviněný by byl propuštěn na svobodu. Dále komora musí rozhodnout, zda je možné obžalovaného stíhat (Ústava ČR, čl. 27, odst. 5). Tím, že Rath byl zatčen bezprostředně při trestném činu, když měl u sebe ve chvíli, kdy ho policie zadržela, zmíněné peníze, tak se na Ratha nevztahovala poslanecká imunita, která by ho obvinění zbavila.

Klíčovou roli v této kauze hrají odposlechy obviněných, které měly zcela jasně doložit, že peníze, které byly Rathovy poskytnuty, pocházely přímo z krajských veřejných zakázek. Tyto peníze si měli manželé Kottovy a Rath rozdělit. Jelikož v kauze figurovaly zmíněné klíčové a usvědčující odposlechy, tak tyto jednoznačné důkazy měly Ratha a manžele Kottovy jednoznačně odsoudit jako jeden z případů politické korupce. Případ se však v rukou soudů vyvíjel zcela opačným směrem, neboť se začala řešit nezákonnost důkazných odposlechů (Golís, 2018).

Co se týká vývoje kauzy v rukou soudní moci, tak Okresní soud v Ústí nad Labem podle svého usnesení rozhodl o vzetí Ratha do vazby, neboť v jeho případě soud shledal důvodné podezření spáchání trestného činu a zároveň zde existovaly jisté důvody, že by mohl obviněný ovlivňovat svědky, či utéci (Usnesením Okresního soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 40 Nt 637/2012). Ratha měly usvědčit policejní odposlechy. Okresní soud, který odposlechy měl povolit, měl porušit zákon. Soud neodůvodnil dobu trvání odposlechů a dalších pořizovaných záznamů (ČT24b, 2017).

Avšak soudy, které odposlechy odsouhlasily, a to Okresní soud v Ústí nad Labem a Krajský soud v Praze, dle Vrchního soudu pouze reagovaly na argumenty žalobců a nijak vážně prý nepřezkoumaly žádosti o sledování, čímž byly důkazy vyplývající z odposlechů označeny za nepoužitelné. Zcela nepředvídatelným zásahem Vrchního soudu došlo ke zrušení rozsudku Krajského soudu v Praze. Řešení kauzy se opět vrátilo na začátek procesu (Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 6 To 106/2015). Došlo tak ke zrušení trestu pro Ratha a další obžalované (ČT 24b, 2017).

Výrazně do celé kauzy zasáhl Nejvyšší soud, který shledal rozhodnutí Vrchního soudu za zcela nerelevantní, neboť konstatoval, že odposlechy lze považovat za usvědčující důkazy. Nejvyšší soud však nemůže rozsudek Vrchního soudu zrušit, ale alespoň tak vrátí odposlechy do jednání Krajského soudu v Praze (ČT 24b, 2017). Co se týká odposlechů, Nejvyšší soud považuje veškeré příkazy, které vydal Okresní soud v Ústí nad Labem, za zcela zákonné

s výjimkou, která se týkala neodůvodnění doby trvání odposlechů, ale jinak je vše v souladu se zákonem (Stížnost k Nejvyššímu soudu, MSP-87/2017-OJD-SPZ/1V).

Na přezkoumání případu Rath a na základě odvolání ministra spravedlnosti Nejvyšším soudem reagoval i ministr spravedlnosti Pelikán, který dal za pravdu Nejvyššímu soudu a podle jeho názoru Vrchní soud porušil zákon, což se projevilo ve prospěch Ratha, který byl osvobozen. Na druhou stranu Rath označil rozhodnutí Nejvyššího soudu za ovlivněné politickou sférou, konkrétně ministrem Pelikánem (Stížnost k Nejvyššímu soudu, MSP-87/2017-OJD-SPZ/1V).

Každopádně rozsudek, který do této kauzy přinesl Nejvyšší soud, se týkal velice důležité informace, která se pojila s vinou Ratha. Klíčové odposlechy, díky kterým měl být obviněný odsouzen, sice Vrchní soud shledal jako nezákonné, ale ukázalo se, že tento soud však ve velice identických případech odposlechy považoval za zákonné a povolil je jako důkazní materiál. Zde by se dalo polemizovat nad tím, zda tento soud v případě Ratha, jakožto známého politika a jeho kauza je značně medializovaná, nepoužil pro jeho případ jiná pravidla a podmínky než pro obdobné případy, které se například netýkají vysoce postavených politiků, ale zcela neznámých občanů (ČT24a, 2017).

Proč Vrchní soud v Praze rozhodl o nezákonnosti odposlechů? Důvodem prý bylo, že odposlechy v kauze Rath nesplňovaly zákonné podmínky, neboť soud hovoří o tom, že vydání příkazu k odposlouchání a sledování osoby Davida Ratha, musí být kladeny vyšší požadavky na ústavnost a zákonnost těchto příkazů. Hlavním problémem je, že klíčové odposlechy nejen, že byly málo soudem odůvodněny, ale v některých částech případu zcela absentuje důvod, proč byl Rath a ostatní obviněni. Jen pro srovnání je zajímavé se podívat na jiné kauzy, které mají jádro problému velice identické s Rathovým případem. Například ze zdrojů České televize a Reportérů ČT existuje řada kauz běžných občanů, kde využití odposlechů nedělalo soudům žádný problém. Jednalo se o jisté finanční machinace, kde obžalovaný byl odposloucháván na povolení soudu, který nijak

svůj krok, proč přikročil k odposlechům, neopodstatnil. Zainteresovaný Vrchní soud i přes mezery v příkazech k odposlechům stejně odposlechy jako důkazní materiály potvrdil (ČT24a, 2017). Z toho vyplývá, že v poměru kauz týkajících se politických činitelů ve srovnání s běžnými občany soud postupuje zvláštním a do jisté míry odlišným postupem.

V rámci této kauzy týkající se Ratha se ukázalo, že soudy, které se na případu podílely, se dříve o takový typ případu tolik nezajímaly a postup, který zde soudy využily, se celkem od dřívějších zkušeností velice lišil. Rath jako vysoce postavený politik nejen, že přijal údajné úplatky, ale i on sám se z pozadí na korupci podílel. V této kauze do jisté míry, jako například v kauze Nagyová, velkou sehrály roli odposlechy, které jsou i důležitými důkazy v kauze Rath (Golis, 2018). Případ Ratha není dodnes zcela jasně vyřešený, ale Rath již několikrát podal stížnost k Ústavnímu soudu.

Celá kauza Ratha se dostala před celou řadu soudů, které ne vždy měly zcela jednoznačný pohled na projednávaný případ. Ukázalo se, že ryze trestní kauza, ve které hlavní roli hraje známý politik, je pro soudy značně složitým úkolem k vyřešení, i když důkazní materiály nasvědčují pravému opaku. Postup, který soudy v kauze zvolily, se celkem lišil od kauz podobného tématu, kdy soud je dříve nechával zcela bez odezvy. Jedinou možností je, že se nejednalo o politického aktéra. Zároveň se ukazuje, že soudy v průběhu času v takto zpolitizované trestní kauze sehrávají zásadní roli.

Závěr

Soudy na celém světě, i české soudy se skrze Ústavní soud snaží o ochranu ústavnosti. Jelikož jsou těmi hlavními strážci ústavy, je důležité, aby nedocházelo k jakémukoliv porušování základních ustanovení a pravidel. Proto se postupem času ukazuje, že soud zasahuje do oblasti případů, do kterých dříve zainteresovaný nebyl. Všechny představené případy na proces judicializace, tedy vstupu soudní moci do politických otázek, odkazují. Ruku v ruce jde dle mého názoru v rámci zainteresování soudů i často velká medializace velkého množství kauz, o které se dříve soudy moc nezajímaly. Na všechny soudy a jejich rozhodnutí se postupem času vyvine značný tlak.

V první části diplomové práce jsem se zaměřila na teoretické vymezení termínu judicializace politiky. Z historického zasazení judicializace vyplývá, že o tomto procesu je možné zaznamenat zmínky již v období konce dvacátého století, ale judicializace se začala objevovat již v období roku 1789 a dále ve Spojených státech amerických. Právě zde se projevovaly prvky spojené s kontrolou ústavnosti zanesené v americké ústavě, kdy klíčový byl pak rok 1803, v rámci něhož byl řešen významný případ *Madbury vs. Madison*. Z tohoto případu vyplývalo, že v případě soudního přezkumu, který provádí soudní moc, je právě tato moc v rámci dohledu nad dodržováním ústavního pořádku nadřazeným tělesem vůči zákonodárné moci.

V porovnání s Evropou se zde koncept judicializace politiky projevil mnohem později, přibližně od konce druhé světové války. Se vznikem liberálních demokracií se předpokládá, že válečný konflikt zcela vymizí a listina práv a svobod ve spolupráci se soudní mocí bude dbát na to, aby byla zaručena veškerá práva, která listina obsahuje a zároveň nebude docházet k válkám. Dále se v evropském prostoru prvky judicializace objevují v 80. a 90. letech, neboť soudy by měly zajišťovat a ochraňovat základní lidská práva a svobod ve společnosti.

Pro porovnání s evropským a americkým prostředím jsem poukázala na to, že jisté prvky růstu soudní moci je možné vysledovat i v ne zcela

demokratických zemích, jako byl případ Egypta. Zde se sice jisté prvky ukazují, ale nelze je ztotožňovat s případem plně demokratických a vyspělých zemí, včetně případu České republiky.

Přestavení samotné judicializace politiky se pojí i s dalšími pojmy, jako byl termín juristokracie, či politizace justice. Oba pojmy se vztahují k judicializaci politiky, kdy juristokracie odkazuje na celosvětový přechod k soudní moci a politizace justice se pojí s tím, že to, jak soudy činí, se vždy odvíjí od politického jednání, tedy politické prostředí funguje jakožto omezující prostředek proti moci soudní, aby nerozhodovala a nejednala za linií, která je pro ni vymezena ústavně.

V návaznosti na obecnou charakteristiku judicializace politiky jsem představu o jejím významu a fungování doplnila podrobným přehledem jednotlivých konceptů tohoto termínu, které se v zahraniční literatuře nejvíce objevují a jsou známé. Představeno bylo celkem šest konceptů judicializace politiky, kdy v obecné rovně lze dle T. Vallindera vnímat judicializaci jakožto proces, kdy dochází ke zvyšujícímu se významu soudní moci skrze soudy, které postupem času začínají mnohem více promlouvat do procesů tvorby veřejných politik. Podobným směrem definují tento koncept i ostatní teoretici tohoto pojmu, ale platí, že jejich pohled je více do hloubky a v některých bodech se koncepty mezi sebou liší. Odlišnosti jsou navázány na to, zda tím ústředním aktérem při řešení zásadních otázek z oblasti politiky, či veřejnosti je výlučně jen soudní moc, nebo v tomto procesu má neodmyslitelnou roli nadále zákonodárná moc. Lze říci, že pojem judicializace politiky obnáší jistou mnohoznačnost významů, kdy jedna linie odkazuje na proces a druhá linie se více zaměřuje na účinky pojmu judicializace politiky. Za zdroje judicializace politiky lze označit různou škálu faktorů, které k tomuto procesu napomáhají, avšak za důležitý zdroj bezpodmínečně patří ústavní rámec, který soudnictví podporuje a dále je tím, kdo napomáhá k judicializaci politiky, bezesporu samotné politické prostředí.

Cílem mojí diplomové práce byl nejen rozbor pojmu judicializace politiky, ale především jeho následná analýza v reflexi konkrétních případů, ve

kterých by se měly prvky posilování soudní moci v rozhodovacích procesech projevit. V analytické části práce jsem se zaměřila na tři různé oblasti, kde bylo možné vypočítat prvky judicializace politiky. Byly to části věnující se soudní moci ve spojení s demokratickými procesy, dále s pravomocemi prezidentů a politických činitelů.

Prvním okruhem konkrétních případů ve spojení s judicializací politiky bylo poukázání na případy spojené s volbami. Přestaveny byly celkem tři případy, kdy se soud podílel svým rozhodnutím na podobě politického prostředí. První případ se týkal změny volebního systému z roku 2000, kde se ukázalo, že Ústavní soud se ve svém rozhodnutí neopřel o obsah ústavy, která by ale měla být tím prvotním zdrojem, ze které by měla soudní moc v rámci ochrany ústavního pořádku čerpat. Další případ se týkal neplatnosti výsledků voleb konaných do Senátu Parlamentu České republiky, kde Ústavní soud rozhodl, že ve výsledku na rozdíl od Nejvyššího správního soudu do politického prostoru nezasáhne, a tím nezmění ani to, co se reálně stalo, tedy soud opřel své rozhodnutí o suverenitu lidu. A posledním případem, který se pojí s procesem voleb, byla kauza Melčák, ta se týkala rozpuštění Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a následného konání předčasných voleb do tohoto zákonodárského tělesa. Zde se projevilo, jaký význam má dělba moci, protože se ukázalo, že Ústavní soud byl schopen zrušit ústavní zákon, a to úplně poprvé. Velice významně tak ovlivnil politickou realitu, ale je důležité dodat, že soud v tomto případě nejednal z vlastní iniciativy, ale na základě stížnosti nezařazeného poslance Melčáka.

Druhý okruh reflexe konkrétních případů ve spojení s judicializací politiky se zaměřoval na soudní moc a pravomoci a pole působnosti osoby prezidenta republiky. Představeny byly dva případy. První se týkal amnestie prezidenta Václava Klause. Důležitou otázkou v této kauze se stalo, zda reálně může Ústavní soud projednávat a přezkoumávat tento případ, který není nijak ústavou definovaný, jako oblast mu ústavou nepříslušící. I když Ústavní soud zahájil ústavní přezkum vůči prezidentovi Klausovi, tak po zvážení nastalé situace se

rozhodl pro ukončení tohoto procesu, neboť není oprávněn v této oblasti rozhodovat, ani se jinak angažovat. Tento případ, ač na první pohled odkazoval na to, že soud se bude snažit zasahovat do pravomoci prezidenta o udělení amnestie, to se nakonec nepotvrdilo. V tomto případě nelze hovořit o tom, že by Ústavní soud chtěl zásadně ovlivnit politickou realitu svým rozhodnutím. Opačný byl případ prezidenta Miloše Zemana, kde Ústavní soud projednával, zda prezident Zeman nezůstal nečinným v kauze nejmenování profesorů. Soud však pochybení ze strany prezidenta neshledal, i když podotýkal, že prezident jednal zcela nestandardně. Zajímavé na tomto případě byl vznik zcela nestandardního případu, který měl Ústavní soud projednávat, neboť negativní rozhodnutí prezidenta v oblasti jmenování profesorů není explicitně součástí ústavního pořádku naší republiky. Opět tak Ústavní soud přezkoumával zcela nestandardní případ, který běžně do jeho rozhodovacího prostoru nespadá.

Poslední část práce byla věnována trestním kauzám, které postupem času přerostly do obrovských politických a soudních kauz. Představeny byly celkem tři trestní kauzy, ve kterých soudy značně politický prostor ovlivnily. Byly to kauzy Jany Nečasové, Víta Bárty a Davida Ratha. Ve všech kauzách bylo zajímavé sledovat, jaké soudy na kauzách participují, a především bylo podstatné zaměřením se na odlišnosti, ke kterým v jednotlivých případech soudy došly. Soudy se sice snažily vyřešit primárně problémy, které se v kauzách objevily, ale v mnoha případech se jim pravomocně rozhodnout doposud nepodařilo. Stěžejní v této části bylo se podívat na to, jak soudy nahlíží na politické aktéry, kdy spory, které s těmito aktéry souvisely, byly soudy řešeny zcela jiným postupem, než který je využíván v běžných trestních kauzách s obyčejnými nepoliticky angažovanými občany České republiky.

Všechny soudy, a především Ústavní soud, dohlíží nad dodržováním ústavního pořádku v České republice. Soudy se snaží na základě iniciace v rámci ústavního přezkumu rozhodovat v případech, které nejsou pro jeho pole působnosti obvyklé, ale protože se snaží ochraňovat Ústavu, je jeho postup opodstatněný. Je jasné, proč soud takto koná, ale často v kauzách svoji oblast

rozhodování přesahuje, což nelze vždy považovat soudem za obhájitelné. Ústavní soud je často za své jednání kritizován z různých úhlů pohledu. Z roviny politiků, prezidentů, médií či ze strany společnosti. Je nutné si uvědomit, že tím, kdo chce, aby Ústavní soud nějaký případ přezkoumal, není sám Ústavní soud, může jím být více méně kdokoliv. Například nějaký politik, prezident apod. A právě tak je z ryze na první pohled nepolitického případu v rámci zainteresování soudní moci do takového případu přenesena na soud velká pozornost, ale i odpovědnost. Díky politizaci justice se tlak na rozhodnutí přenáší postupně na soudní moc, která jelikož se snaží ochraňovat ústavnost, se samozřejmě do případu, o který dříve nezajímala, zapojí. Na základě toho lze vnímat vstup soudní moci do politických otázek, kdy nejen Ústavní soud České republiky posloužil jako viditelný případ, kde k judicializaci politiky dochází.

Na závěr bych k této práci ještě ráda dodala, že v zemích, které měly například nedemokratickou minulost, se s přechodem k režimu demokratickému často projevuje, že lidé nejsou zvyklí si vládnout sami, či plnohodnotně nést zodpovědnost, proto se v mnoha ohledech na nezávislé soudy a jejich stanoviska značně spoléhají. To lze vnímat například i v případě České republiky, kdy se ukázalo, že i v případech, kam soudy po většinu času nezasahovaly, tak postupem doby došlo k úplné změně. Když si nevíme s nějakou politickou otázkou, či problémem rady, tak právě v tu chvíli se obracíme na soudy a chceme, aby rozhodly. Soudy řeší i otázky, které dříve stály mimo jejich pole působnosti a lze tak vnímat vstup soudní moci do oblasti politických otázek.

Resumé

V rámci mojí diplomové práce jsem se zaměřila na judicializaci politiky ve spojitosti s případem České republiky. Tématem práce byl především koncept judicializace politiky. Tento koncept lze definovat jako posilování soudní moci, či zvyšování role soudů v politické sféře. Nejprve jsem se zaměřila na historické zasazení tohoto termínu, kde se ukázalo, že tento termín má již velice hluboké kořeny, které byly spatřeny ve Spojených státech amerických. Judicializace politiky byla dále rozebrána nejen z obecného hlediska, co pojem označuje. Součástí teoretické části práce byl rozbor různých konceptů tohoto pojmu, kde jsem se zaměřila na ty nejdůležitější zahraniční teoretiky, kteří s tímto pojmem značně operují. V práci jsem definovala několik konceptů, které se s pojmem judicializace pojí. Příkladem může být koncept Vallindera, který definuje judicializaci jako proces, kdy dochází k pronikání soudní moci do veřejně politických otázek. Je však nutné dodat, že ne všichni teoretici na judicializaci nahlíží zcela totožně.

V druhé části mé diplomové práce jsem se zaměřila na judicializaci politiky a její reflexi v rámci konkrétních případů z prostředí České republiky, kdy dochází ke vstupu soudní moci do rozhodovacích procesů. Cílem mé práce byla analýza zásahu soudní moci do veřejně politických otázek. Analýza vycházela z rozboru českého prostředí a nalezení takových kauz, ve kterých by bylo možné tento proces postupem času spatřit. Představeno bylo celkem osm případů, kdy k posílení moci soudů dochází. Tyto konkrétní případy se týkaly soudní moci a demokratických procesů, dále pravomocí prezidentů a politiků ve spojení se soudní mocí. Ve velkém množství případů se ukázalo, jak reálně soudy svým jednáním do veřejně politického prostředí zasahují. Ve výsledku došlo k analýze judicializace politiky v České republice, kdy na několika případech se reálně projevil růst soudní moci a jejích zásahů do politické sféry.

Resume

In my diploma thesis I am focusing on judicialization of politics in the Czech Republic. This concept can be defined as increasing power of judiciary in politics. Initially I focused on historical aspect of the issue, which shows its deep roots in the USA. In the theoretical part of the thesis I analyzed different concepts, in which focused on the most important foreign theoreticians that are working with this term. I defined several concepts in my thesis that are connected to the issue of judicialization. For example Vallinder's concept that defines judicialization as the process, in which the judicial power penetrates into political issues. Although I must add that not all the theoreticians have the same identical view of the issue.

In the second part of my diploma thesis I am focusing on judicialization of politics and its reflection within particular cases in the Czech Republic, that show the input of judicial power in decision-making process. The purpose of my thesis was analysis of interference of judicial power in public policy. The analysis comes from the Czech environment and discovers cases that display the above mentioned process. My thesis is presenting you eight cases, in which you can see the increase of judicial power. These specific cases concern the judicial power and democratic processes, also powers of the president and politicians within judiciary. In many cases we can see how much really courts are interfering in political space. Eventually, my thesis analyzed judicialization of politics in the Czech Republic, displaying the increase of judicial power and its interference in political space.

Seznam použité literatury:

BAŇOUCH, Hynek. 2013. Vztahy práva a politiky a jejich vliv na efektivnost práva. In: SMEKAL, Hubert, POSPÍŠIL, Ivo (eds.). *Soudcokracie nebo judicializace politiky?* Brno: Mezinárodní politologický ústav, 73–93 s.

BARNETT, Vincent M. Jr. 1948. Judicialization of the Administrative Process. *Public Administration Review*. vol. 8, no. 2, 126–133 s.

BEYME, Klaus von. 2002. The German Constitutional Court in an Uneasy Triangle between Parliament, Government and the Federal Leader. In: SADURSKI, Wojciech. (ed) *Constitutional Justice, East and West Democratic Legitimacy and Constitutional Courts in Post-communist Europe in a Comparative Perspective*. Den Haag, Kluwer, 101–118 s.

BICKEL, Alexander. 1962. The Least Dangerous Branch. The Supreme Court at the Bar of Politics. *New Haven, Londýn: Yale University Press*.

ČSÚ. 2018. Volby do Senátu Parlamentu ČR konané ve dnech 5.11 - 6. 11. 2004. *Volby.cz*. [online] [cit. 17. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.volby.cz/>

ČT24. 2009. *Ústavní soudci uznali Melčákovu stížnost, volby v říjnu nebudou*. [online] [cit. 26. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.ct24.ceskatelevize.cz/>

ČT24. 2013. *Jak zrušit amnestii? Podle ústavního právníka leda „vládní rebelií“*. [online] [cit. 26. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.ct24.ceskatelevize.cz/>

ČT24. 2017a. *Dvojitá metr v justici? U Ratha odposlechy vadily, v jiných kauzách je stejní soudci uznali*. [online] [cit. 15. 4. 2019] Dostupné na: <https://www.ct24.ceskatelevize.cz/>

ČT24. 2017b. *Kauza Rath: Odposlechy platí. Nejvyšší soud v rozsudku kritizoval vrchní soud*. [online] [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.ct24.ceskatelevize.cz/>

ČT24. 2019. *Prezident znovu odmítl jmenovat Fajta a Ošřádala profesory. Univerzita zvažuje další žaloby*. [online] [cit. 26. 3. 2019] Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/>

- ČTK. 2002. *Volební zákon o volbách do Poslanecké sněmovny*. [online] [cit. 26. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/>
- ČTK. 2002. *Volební zákon o volbách do Poslanecké sněmovny*. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné z <https://www.ceskenoviny.cz/>
- ČTK. 2016. *Soud opět zrušil osvobozující rozsudek Nagyové v kauze Vojenského zpravodajství*. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: [http://e15.cz./](http://e15.cz/)
- ELY, John Hart. 1980. *Democracy and Distrust: A Theory of Judicial Review*. Cambridge, Mass: Harvard University Press. 637–665 s.
- FAVOREU, Louis. 1990. Constitutional Review in Europe. In: HENKIN, Louis – ROSENTHAL, Albert J. (eds). *Constitutionalism and Rights: The Influence of the United States Constitution Abroad*. New York: Columbia University Press. 462 s.
- FEREJOHN, John. 2002. Judicializing Politics, Politicizing Law. *Law and Contemporary Problems*, vol. 65, no. 3, 41–68 s.
- FEREJOHN, John. 2003. Judicializing Politics, Politicizing Law. *Hoover Digest*, vol. 1, 39–47 s.
- GLUECK, Sheldon. 1928. Principles of a Rational Penal Code. *Harvard Law Review*, vol. 41, no. 4, 453–482 s.
- GOLIS, Ondřej. 2018. Jak se soudce Pacovský vypořádal s odposlechy v kauze Rath? 164 stran o morální deziluzi veřejnosti. *iRozhlas.cz* [online] [cit. 26. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/>
- HAMLIN, Rebecca – KAWAR, Leila – SALA, Gemma. 15 October 2015. "The Judicialization of Politics: An Essentially Contested Concept." Paper presented at the Five College Faculty Seminar in Legal Studies, Amherst, MA, 28 s.
- HANSÍK, Hanuš. 2019. Padl první pravomocný verdikt nad Janou Nečasovou, za zneužití rozvědky dostala podmínku. *Seznam zprávy*. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: [http://seznamzpravy.cz./](http://seznamzpravy.cz/)

HARTMAN, Petr. 2013. Amnestie a nedůvěra vládě. *Rozhlas.cz*. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.rozhlas.cz/>

HIRSCHL, Ran. 2004. "The Political Origins of the New Constitutionalism," *Indiana Journal of Global Legal Studies*. vol. 11, iss. 1, article 4. 71-108 s.

HIRSCHL, Ran. 2007. Towards Juristocracy. The Origins and Consequences of the New Constitutionalism. *Harvard University Press*, 296 s.

HIRSCHL, Ran. 2008a. The Judicialization of Mega-Politics and the Rise of Political Courts. *Annual Review of Political Science*, vol. 11, 93–118 s.

HIRSCHL, Ran. 2008b. The Judicialization of Politics. In: WHITTINGTON, Keith E. – KELEMEN, Daniel – CALDEIRA, Gregory A. (eds). *The Oxford Handbook of Law and Politics*. Oxford: Oxford University Press, 119–140 s.

HIRSCHL, Ran. 2011. The Judicialization of Politics. In: GOODIN, Robert E. *The Oxford Handbook of Political Science*. Oxford: Oxford University Press. 1–23 s.

HLOUŠEK, Vít – KOPEČEK, Lubomír – ŠEDO, Jakub. 2018. *Politické systémy*. Brno: Barrister & Principal, 292 s.

HOLLÄNDER, Pavel. 2004. Kolaps „soudcovského státu“: běží odpočítávání? In: HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Dělba soudní moci v České republice*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 16–32 s.

CHMEL, Jan. 2013. Vliv politického prostředí na hlasování soudců „druhého“ Ústavního soudu. 1. Část. *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 2, 178–185 s. [online] [cit. 26. 2. 2019]

iRozhlas. cz. 2012. *Plné znění rozsudku nad Jaroslavem Škárkou a Vitem Bártou v kauze uplácení ve VV*. [online], [cit. 16. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/>

JUST, Petr. 2012. Praxe demokratického vládnutí a vývoj vládních koalic v ČR. 379-426 s. In: BUREŠ, Jan et. al. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada. 526 s.

KLAPKA Štěpán. 2010, Nález Ústavního soudu o zrušení ústavního zákona č. 195/2009 Sb. a morálka práva (nad procesními aspekty kauzy „Melčák“) *Právní rozhledy*.

KLAUS, Václav et al. 2006. *Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita?: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 183 s.

KLÍMA, Michal. 2000. *Volební reforma v České republice*. Politologický časopis. 1/2000, 223–241 s.

KNÖTIG, Petr. 2014. *NS rozhodl ve věci exposlanců VV*. [online], [cit. 19. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.nsoud.cz/>

KOPP, Milan – ZEMANOVÁ, Jana – MALÁ, Veronika – ČERNÝ, Ondřej – MAŇOUROVÁ, Lucie. 2010. Klaus ve Sněmovně: Je třeba oslabit Ústavní soud. *iRozhlas.cz* [online], [cit. 19. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/>

KORECKÝ, Miroslav. 2000. Havel se odvolal proti volební reformě. *Lidové noviny*. roč. 13, č. 164, 4 s.

KOSAŘ, David. 2016. *Judicializace justiční politiky Evropským soudem pro lidská práva*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 295 s.

KOUDELKA, Zdeněk. 2000. *Změna volebního systému*. Politologický časopis 1/2000, 90–95 s.

KOUTNÍK, Ondřej – JUNEK, Adam. 2015. Havel byl morálním vůdcem, Zeman je politickým. *Česká pozice*. [online], [cit. 1. 4. 2019] Dostupné na: <http://ceskapozice.lidovky.cz/>

KÜHN, Zdeněk 2007. „Postavení soudní moci v Evropě na počátku 21. století a výhledy do budoucnosti.“ In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech – čas pro změnu?*. Brno: MPÚ MU, 72–84 s.

KÜHN, Zdeněk. 2009. Je ústavní zákon o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny protiústavní? *Jiné právo*. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: [https://www.jinepravo.blogspot.com./](https://www.jinepravo.blogspot.com/)

- KÜHN, Zdeněk. 2010. Nad nálezem Ústavního soudu ve věci protiústavního „ústavního“ zákona č. 195/2009 Sb. *Právní rozhledy*.
- KÝČKOVÁ, Lucie. 2009. Přehnal to Ústavní soud?. *Hospodářské noviny*. roč. 20, č. 206, 13 s.
- LEBEDA, Tomáš. 2000. „Přiblížení vybraných aspektů reformy volebního systému“. *Politologický časopis* 7(3) : 242–258 s.
- Lidovky.cz. 2009. *Ústavní soud projedná zákon o zkrácení volebního období 10. září. 2009. Veřejně*. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.lidovky.cz/>
- Lidovky.cz. 2013. *Amnestii jsem nemohl nepodepsat, tvrdí premiér Nečas*. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.lidovky.cz/>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). 2012. *Jmenovací dekret převzalo 60 profesorů a profesorek*. [online] [cit. 26. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.msmt.cz/>
- MOUSTAFA, Tamir. 2003. Law versus the State: The Judicialization of Politics in Egypt. *Law & Social Inquiry*, vol. 28 no. 4, 883–930 s.
- OVČÁČEK, Jiří. 2015. *Prezident republiky se rozhodl nejmenovat tři profesory*. Správa Pražského hradu. [online], [cit. 16. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.hrad.cz/>
- PETROV, Jan. 2014. Parlamentsy, ústavní soudnictví a judicializace politiky. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, roč. 22, č. 2, 149–154 s.
- POSPÍŠIL, Ivo. 2013. Ústavní soudnictví a politika: Neklidný modus vivendi. In: SMEKAL, Hubert, POSPÍŠIL, Ivo (eds.). *Soudcokracie nebo judicializace politiky?* Brno: Mezinárodní politologický ústav, 52–59 s.
- PRA. 2000. Havel usiluje o likvidaci volební novely. *Hospodářské noviny*. 2s. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <https://ihned.cz/>

- PRECLÍK, Petr – POSPÍŠIL, Ivo. 2012. Judicializace ozbrojených konfliktů v mezinárodních vztazích. In: POSPÍŠIL, Ivo a kol. 2012. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 320 s.
- PROCHÁZKA, Radoslav. 2011. *Lud a sudcovia v konštitučnej demokracii*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 139 s.
- PŘÍHODA, Petr. 2013. Amnestie jako Klausova „rozlučka“ s národem. *Rozhlas.cz* [online], [cit. 19. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.rozhlas.cz/>
- REJCHOVÁ, Zuzana. 2015. Má se při jmenování profesorem zvažovat i morální profil? *Plus Rozhlas.cz* [online], [cit. 16. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.plus.rozhlas.cz.cz/>
- SHAPIRO, Martin 1994. Juridicalization of Politics in the United States. *International Political Science Review / Revue Internationale De Science Politique*, 15(2), 101–112 s.
- SHAPIRO, Martin. 1981. *Courts: A Comparative and Political Analysis*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- SCHMIDT, Manfred G., 2003. *Political Institutions in the Federal Republic of Germany*. Oxford: New York - Oxford University Press. 287 s.
- SCHNEIDER, Jan. 2012. Příklad Bárta – Škárka: Patří politické intrikaření před trestní soud? *Česká pozice*. [online], [cit. 24. 4. 2019] Dostupné na: <http://ceskapozice.lidovky.cz/>
- SLONKOVÁ, Sabina. 2016. *Jak rozumět osvobozujícímu rozsudku nad Nečasovou / Nagyovou*. [online], [cit. 17. 4. 2019] Dostupné na: <https://neovlivni.cz/>
- SMEJKAL, Hubert. 2013. Soudcokracie, nebo judicializace politiky. In: SMEJKAL, Hubert, POSPÍŠIL, Ivo (eds.). *Soudcokracie nebo judicializace politiky?* Brno: Mezinárodní politologický ústav, 12–33 s.

STONE SWEET, Alec. 1995. „Governing with Judges: The New Constitutionalism.“ In: HAYWARD, Jack - PAGE, Edward C. (ed). *Governing the New Europe*. Cambridge: Polity Press.

STONE SWEET, Alec. 2000. *Governing with the Judges: Constitutional Politics in Europe*. New York: Oxford University Press, 232 s.

STONE SWEET, Alec. 2002. "Constitutional Courts and Parliamentary Democracy (Special Issue on Delegation)". *Faculty Scholarship Series*. 100 s.

STONE SWEET, Alec. 2008. Constitutions and Judicial Power. In: CARAMANI, Daniele (ed.): *Comparative Politics*. Oxford: Oxford University Press, 217–239.

ŠEICH, David. 2013. Judicializace politiky, nebo politizace justice. In: SMEKAL, Hubert, POSPÍŠIL, Ivo (eds.). *Soudcokracie nebo judicializace politiky?* Brno: Mezinárodní politologický ústav, 181–193 s.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. 2013. Soudní přezkumy politických procesů. In: SMEKAL, Hubert, POSPÍŠIL, Ivo (eds.). *Soudcokracie nebo judicializace politiky?* Brno: Mezinárodní politologický ústav, 60–72 s.

TATE, C. Neal. 1995. Why the Expansion of Judicial Power? In: TATE, C. Neal, VALLINDER, Torbjörn, (eds). *The Global Expansion of Judicial Power*. New York and London: New York University Press, 570 s.

TOCQUEVILLE, de Alexis. 2000. *Demokracie v Americe*. Praha: Academia. 788 s.

VALLINDER, Torbjörn. 1994. “The Judicialization of Politics. A World-Wide Phenomenon: Introduction.” *International Political Science Review / Revue Internationale De Science Politique*, vol. 15, no. 2, 91–99 s.

VALLINDER, Torbjörn. 1995. When the Courts Go Marching In. In: TATE, C. Neal, VALLINDER, Torbjörn, (eds). *The Global Expansion of Judicial Power*. New York and London: New York University Press, 570 s.

VLČEK, Filip. 2015. Iusnaturalismus stále aktuální? - II. *Právní prostor*. [online], [cit. 16. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/>

Seznam použitých legislativních dokumentů:

Zákon č. 150/2002 Sb. *Zákon soudní řád správní ze dne ze dne 21. března 2002*. 2002. Částka 61/2002.

Zákon č. 247/1995 Sb. *Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů*.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2014. 2014, 8 Tz 46/2013-33. [online], [cit. 2019-19-3] Dostupné na: [https://www. nsoud.cz/](https://www.n soud.cz/)

Listina základních práv a svobod, *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.*, 17–23 s.

Ústava České republiky. *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.* v platném znění, 2–16 s.

Stížnost k Nejvyššímu soud pro porušení zákona ze dne 31. ledna 2017 v Praze podaná ministrem spravedlnosti ČR Robertem Pelikánem, MSP-87/2017-OJD-SPZ/1V. [online], [cit. 22. 3. 2019] Dostupné na: <https://eudeska.justice.cz/>

Nejvyšší správní soud. 2017. ŠKOLSTVÍ: JMENOVÁNÍ PROFESOREM; KONTRASIGNACE PŘEDSEDY VLÁDY. In: *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, Česká republika*. roč. XV, číslo 5/2017, 401–405 s.

Rozhodnutí č. 1/2013 Sb. 2013. *Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013*. Částka 1, 2–8 s.

Rozhodnutí č. 207/2009 Sb. *Rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*.

Usnesení Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 10/2004-24. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nssoud.cz/>

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1, sp. zn. 3 T 35/2014. [online], [cit. 17. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.scribd.com/>

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 13. 4. 2012, sp. zn. 3 T 8/2012. [online], [cit. 22. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.lidovky.cz/>

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. 4 T 5/2015 – 31598.
[online], [cit. 22. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Usnesením Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 40 Nt 637/2012. [online], [cit. 20. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 10. 2016, sp. zn. 6 To 106/2015.
[online], [cit. 20. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>

Usnesení Městského soudu v Praze k odvolání Víta Bárty, Jaroslava Škárky a Kristýny Kočí ze dne 14. 11. 2014, sp. zn. 61 To 301/2012. [online], [cit. 18. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.lidovky.cz/>

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. 7 As 242/2016-43. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.nssoud.cz/>

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 12. 2016, sp. zn. 7 To 411/2016.
[online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.zakony.cz/>

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. I. ÚS 564/17.
[online], [cit. 22. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 11. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 12/17.
2017. [online], [cit. 20. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 17/13, publikován pod č. U 4/68 Sb. NU 521. [online], [cit. 15. 3. 2019]
Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 27/09, publikován pod č. 318/2009 Sb. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13, publikován pod č. U 2/68 Sb. NU 485. [online], [cit. 20. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000. Publikován pod č. 64/2001 Sb. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 73/04, Publikován pod č. 140/2005 Sb. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <http://www.nalus.usoud.cz/>

Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn.: 10A 174/2016-143. [online], [cit. 15. 3. 2019] Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/>

Ústavní zákon č. 195/2009 Sb. Ústavní zákon o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny.

Ústavní zákon č. 69/1998 Sb. Ústavní zákon o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny.

*Zákon č. 111/1998 Sb., zákon o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). § 73: Jmenování profesorem. In: *Sbírka zákonů*. 22. 4. 1998.*

Zákon č. 247/1995 Sb. Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.